

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

Jaarverslag 2004

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

Prins Hendrikkade 33

Postbus 10707

1001 ES Amsterdam

Telefoon: +31 (0)20 520 62 10

Fax: +31 (0)20 520 62 49

E-mail: niza@niza.nl

www.niza.nl

Donaties en abonnementen: giro 26655

Overige betalingen: giro 600657

Colofon

Redactie en productie: Berendien Bos

Vormgeving: Frank Langedijk BNO, Almere

Druk: Drukkerij Raddraaier, Amsterdam

Uitgave: © Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika, 2005

ISBN: 90-805876-7-2

Foto omslag: Klaas Fopma ©

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

Jaarverslag 2004

Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika

NiZA's missie

Het Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika verklaart zich, als politiek onafhankelijke organisatie, solidair met de 'gewone' mensen in zuidelijk Afrika. NiZA wil hen in staat stellen armoede, onrecht en ongelijkheid op een structurele wijze te bestrijden. Dit doet NiZA primair door zich aan te sluiten bij organisaties van mensen in zuidelijk Afrika die zich inzetten voor vrijheid van meningsuiting, vrije media, mensenrechten, vredesopbouw en economische rechtvaardigheid. Met en namens hen werkt NiZA aan de versterking van deze organisaties en beleidsbeïnvloeding in het Zuiden en het Noorden.

NiZA werkt daarnaast aan betrokkenheid van de Nederlanders bij zuidelijk Afrika door het verzamelen en verspreiden van documentatie en informatie en door voorlichting aan pers en publiek.

NiZA ontstond in 1997 uit een fusie van de Anti-Apartheids-beweging Nederland (op dat moment al omgevormd tot Instituut voor Zuidelijk Afrika), het Komitee Zuidelijk Afrika en de Eduardo Mondlane Stichting. Hiermee kan NiZA bogen op een verleden van ruim veertig jaar steun aan bevrijdingsbewegingen en diverse andere maatschappelijke groepen in zuidelijk Afrika. Nog steeds profileert NiZA zich als *solidariteitsorganisatie* in plaats van een meer traditionele donororganisatie. NiZA werd in het verleden gesteund door een brede groep uit de Nederlandse bevolking, waarvan ook nu nog velen NiZA als donateur steunen. Beide elementen (een uitgebreid **partnernetwerk** in zuidelijk Afrika en een groot **draagvlak** in Nederland) zijn nog steeds kernpunten in NiZA's bestaan.

NiZA richt zich in beginsel op de volgende twaalf landen van de Southern Africa Development Community: Angola, Botswana, de Democratische Republiek Congo, Lesotho, Malawi, Mozambique, Namibië, Swaziland, Tanzania, Zambia, Zimbabwe en Zuid-Afrika.

NiZA's *Maatschappelijk jaarverslag 2004* is beschikbaar op www.niza.nl/jaarverslag en gratis te bestellen: (020) 520 62 10 of niza@niza.nl.

Namibië
Swaziland
Tanzania
Zambia
Zimbabwe
Zuid-Afrika

Inhoud

Voorwoord 6

NiZA in 't kort 7

1 PROGRAMMA'S 8

Inleiding 9

Programma Mensenrechten en Vredesopbouw 10

Programma Economie 14

Fatal Transactions campagne 16

Programma Media en Vrijheid van Meningsuiting 18

Mozambique en Angola 22

En wat levert het allemaal op? 25

2 COMMUNICATIE, VOORLICHTING EN LOBBY 26

Communicatie en voorlichting 27

Bibliotheek en documentatiecentrum 31

Het politieke klimaat in Den Haag en Europa 32

Naar de stembus in zuidelijk Afrika 34

3 ORGANISATIE, PERSONEEL EN BELEID 36

4 SAMENWERKING 40

SANPAD 41

Zimbabwe Watch 42

5 FINANCIEEL VERSLAG 44

Financiële verantwoording 45

Balans 48

Staat van baten en lasten 49

Accountantsverklaring 51

Begroting 2005 52

BIJLAGEN 54

Externe relaties 55

Publicaties 56

Medewerkers 58

Afkorting 59

FOTO: SIGRID SPINNOX ©

Angola
Botswana
DR Congo
Lesotho
Malawi
Mozambique

Voorwoord

Democratie is slechts een woord. Het krijgt pas betekenis in de praktijk van alledag. Overal in de wereld – dus ook in Nederland en (zuidelijk) Afrika – is die praktijk anders. En nergens wordt democratie door de jaren heen op een eenduidige wijze geïnterpreteerd. Een democratie is nooit af, maar vereist een continue toetsing van nieuwe ontwikkelingen aan democratische principes.

Decennialang heeft Nederland zich er op voor laten staan dat de kracht van zijn democratie onwrikbaar was. Dat we open stonden voor kritiek. Dat die kritiek zelfs noodzakelijk was voor de kwaliteit van 'onze' democratie. En dat onze regeringsleiders dat ook vonden.

De laatste paar jaar is ons land flink veranderd. De onwrikbare kracht van onze democratie lijkt niet meer vanzelfsprekend. Voor het eerst in de naoorlogse geschiedenis van Nederland doet zich de vraag voor of we op een democratische wijze in staat zijn antidemocratische tendensen het hoofd te bieden. Regering en parlement golven mee op de waan van de dag. Twijfel en onzekerheid vertalen zich in intolerantie en spierballentaal. Kritiek op het verharde beleid past daar niet bij. Het Nederland van nu bewijst dat een democratie altijd moet worden bevochten, steeds weer opnieuw.

Dat geldt zeker ook voor zuidelijk Afrika met zijn prille democratieën. Democratie vertaalt zich nog te vaak alleen in dat ene moment in de vier of vijf jaar waarop burgers een parlement of president mogen kiezen. Op verschillende fronten lijkt de democratisering zelfs te stokken. Verkiezingen worden meer en meer gebruikt ter legitimering van de bestaande macht en ze worden in toenemende mate gemanipuleerd door fraude, intimidatie en geweld. Malawi was daar het afgelopen jaar een goed voorbeeld van en Zimbabwe is dat al jaren. Daarbij is het bestaan van onafhankelijke media, van een kritisch maatschappelijk middenveld en van een kritische buitenwereld niet wenselijk.

In landen als Zimbabwe en Tanzania zijn wetten in de maak om maatschappelijke organisaties te verplichten zich te laten

registreren. Ook de regering in Angola probeert via diverse maatregelen meer controle te krijgen over maatschappelijke organisaties. Televisie en radio zijn vaak in handen van de zittende regering of van mediaorganisaties die alleen het standpunt van de regering uitdragen. Bij de geschreven pers is dat – op Zimbabwe na – wat beter, maar die bereikt minder mensen. Toenemende intolerantie tegenover andere meningen is – zelfs in landen als Mozambique en Zuid-Afrika – waarneembaar. In zuidelijk Afrika zie je een toenemende 'Mugabisering' van het bestuur. De bron voor gewelddadige conflicten is daarmee aangeboord. Als die niet worden voorkomen, kunnen we nog decennialang werken aan het oplossen ervan.

Daarom zet NiZA zich in voor democratisering in zuidelijk Afrika. NiZA werkt aan het versterken van organisaties die zich hard maken voor vrijheid van meningsuiting, voor toegang tot recht, voor naleving van mensenrechten en voor inspraak in belangrijke processen, zoals het New Partnership for Africa's Development (NePAD). Maar ook voor vredesopbouw, grondstoffenhandel en alles wat oorlogen in stand houdt. Dat doen we in solidariteit met de mensen in de organisaties in zuidelijk Afrika. Ook door in Nederland en Europa te strijden voor veranderingen die voor hen zo belangrijk zijn. Hoe we dat doen, leest u in dit jaarverslag.

Peter Hermes
Directeur NiZA

Peter Hermes

FOTO: GEERT SNOEIJER ©

NiZA in 't kort

Democratisering in zuidelijk Afrika, daarvoor zet NiZA zich in. NiZA beschouwt democratisering als een noodzakelijke voorwaarde voor de bevolking van zuidelijk Afrika om een rechtvaardige verdeling van macht, middelen en kansen te kunnen realiseren.

FOTO: SIGRID SPINNOX ©

Democratie betekent meer dan verkiezingen. Respect voor mensenrechten, vrijheid van meningsuiting en economische rechtvaardigheid zijn essentieel. In zuidelijk Afrika werkt NiZA samen met organisaties die zich hiervoor inzetten.

Daarom sluit NiZA zich aan bij organisaties en mensen in het Zuiden die zich met hart en ziel inzetten voor hetzelfde doel, en door in het Noorden publiek en politiek te beïnvloeden met voorlichting en lobby.

Drie thema's die hand in hand gaan met democratisering, staan hierbij centraal:

- Mensenrechten en vredesopbouw: de basis van democratie is het waarborgen van de mensenrechten in wet en praktijk. Vrede en stabiliteit zijn daarbij essentiële voorwaarden.
- Media en vrijheid van meningsuiting: onafhankelijke en professionele media controleren politieke en zakelijke elites en bieden burgers toegang tot de informatie die nodig is om hun mening te vormen en deel te nemen aan het democratisch proces.
- Economische rechtvaardigheid: in een democratie hebben mensen zeggenschap over de eigen economie en over natuurlijke grondstoffen zoals diamanten, hout en olie. Dit is noodzakelijk voor een rechtvaardige en duurzame ontwikkeling.

Samenwerking

De partnerorganisaties in zuidelijk Afrika vormen de basis voor het werk van NiZA. Te lang is het Noorden de baas geweest in ontwikkelingssamenwerking. In NiZA's visie kunnen we pas echt duurzame veranderingen bereiken wanneer het Zuiden het heft in handen neemt.

Daarom geven partnerorganisaties van NiZA niet alleen zelf aan wat ze willen, maar wil NiZA hen ook actief betrekken bij het ontwikkelen van NiZA's programmabeleid.

Tot slot wil NiZA het bewaken en evalueren van voortgang en effectiviteit van de partneractiviteiten steeds meer overlaten aan de partners en aan onafhankelijke deskundigen, bij voorkeur uit het Zuiden. (Zie ook het kader 'En wat levert het allemaal op?')

De cijfers van 2004*

- De 108 partnerorganisaties van de drie hoofdprogramma's van NiZA hebben tezamen bijna € 4 miljoen besteed aan projecten in zuidelijk Afrika;
- Ruim € 600.000 is besteed aan andere projecten zoals Zimbabwe Watch en SANPAD;
- Per 31 december 2004 werken op het kantoor in Amsterdam 58 medewerkers (48 volledige arbeidsplaatsen);
- NiZA heeft ruim € 430.000 ontvangen aan giften en donaties en wordt gesteund door 25.000 donateurs.

* Zie ook hoofdstuk 5 'Financieel Verslag'.

1. Programma's

FOTO: DAVE HARTMAN (© NIZA)

Inleiding

NiZA ondersteunt organisaties in zuidelijk Afrika die zich inzetten voor een democratischer samenleving. In 2004 heeft NiZA hieraan meer kunnen besteden dan ooit: € 4,5 miljoen, verdeeld over zo'n honderd partnerorganisaties van drie grote programma's (Media, Mensenrechten en Economie) en andere projecten in zuidelijk Afrika. Voor de drie programma's zijn subsidies zeker gesteld voor de komende jaren.

In de afgelopen jaren heeft NiZA een hecht partnerbestand opgebouwd. NiZA legt de nadruk meer en meer op *netwerken*. Daarmee nemen wij een vooraanstaande positie in binnen de wereld van ontwikkelingssamenwerking. Mede daardoor kan NiZA steeds beter de verbinding leggen tussen activiteiten in Europa en die van partnerorganisaties in zuidelijk Afrika. Tegelijkertijd geeft deze basis vertrouwen aan onze donoren, waardoor we meer kunnen investeren in de partners.

MEER DAN VERKIEZINGEN

Een goed voorbeeld van dit netwerk tussen het Noorden en Zuiden is het PEPSA-initiatief (Preconditions for Elections Programme in Southern Africa).

PEPSA is een strategisch samenwerkingsverband tussen drie noordelijke organisaties (NiZA, Hivos en OSISA) en twee zuidelijke (MISA en EISA). Dit grote project richt zich op de 'ingrediënten' voor een democratische samenleving. Het overgrote deel van de regio kent sinds kort weliswaar vrede en verkiezingen, maar democratie is veel meer dan dat. Mensen in zuidelijk Afrika hebben te weinig kennis van hun rechten, zijn te weinig betrokken bij bestuur, krijgen nauwelijks informatie om hun mening te vormen en hebben te weinig vrijheid om mee te doen aan het politiek maatschappelijk debat, ook door de economische positie van velen: hun aandacht ligt eerder op overleven dan op politieke activiteiten. Terwijl dat nu juist een voorwaarde is om te kunnen overleven!

PEPSA is in 2004 gestart en zal in 2005 van zich laten horen in publicaties, seminars, maar vooral door concrete activiteiten in de vijf landen waar PEPSA actief is: Angola, de Democratische Republiek Congo, Mozambique, Swaziland en Zimbabwe.

In de rij voor gratis juridische hulp bij NiZA-partner CARER (Blantyre, Malawi).

FOTO: MATHALIE ANKERSMIT ©

Programma Mensenrechten en Vredesopbouw

Vele mensenrechtenorganisaties in zuidelijk Afrika kregen in 2004 te kampen met wetgeving en maatregelen die hen het werken bemoeilijkten. In Zimbabwe werd wetgeving voorbereid die het maatschappelijke organisaties verbiedt financiering uit het buitenland te ontvangen en kregen organisaties regelmatig bezoek van de veiligheidspolitie of paramilitaire groepen. In Zambia kregen organisaties met kritiek op de voorbereidingen van de verkiezingen steeds minder speelruimte. In Angola tot slot botsen de steeds sterker wordende mensenrechtenorganisaties steeds vaker met de autoriteiten. Tussen 2004 en 2006 zijn in deze drie landen belangrijke verkiezingen gepland. En juist in dit soort tijden staan de mensenrechten vaak onder druk. Mensen die dat aan de kaak stellen, zijn dus een logisch doelwit van de autoriteiten. In de hele regio is het officieel vrede, maar de politieke situatie is niet overal stabiel. Zo broeien er, soms openlijk, conflicten over

grondstoffen en andere middelen van bestaan, zoals land. Zelfs in Mozambique, dat al tien jaar vrede kent, zijn de trauma's van de wrede burgeroorlog niet verdwenen noch genezen en verdient de sociale opbouw aandacht.

MENSENRECHTENPROGRAMMA VAN START

NiZA's Mensenrechtenprogramma richt zich in grote lijnen op voorlichting en bewustwording over mensenrechten aan achtergestelde groepen, op rechtsbijstand, en op concrete vredesopbouw in steden, dorpen en wijken.

NiZA werkt de komende vier jaar samen met 24 organisaties in Angola, Malawi, Mozambique, Zambia, Zimbabwe en Zuid-Afrika. In 2004 is de financiering van het programma goedgekeurd door NiZA's donor PSO. Voor de komende vier jaar is 4,1 miljoen euro beschikbaar voor de versterking van deze organisaties, individueel

Mensenrechtenwerk in Angola

In Angola is een machtsstrijd gaande tussen de overheid en burgerorganisaties. Nu er na dertig jaar burgeroorlog eindelijk vrede is, eisen Angolese organisaties van hun regering dat die meer respect gaat opbrengen voor de rechten van de burgers. Dit leidt herhaaldelijk tot openlijke gewelddadigheden of tot meer subtiele intimidaties door de autoriteiten.

NiZA-partner Mãos Livres is een van de eerste officiële mensenrechtenorganisaties van het land. Zij bouwt voort op het werk van dappere individuen uit het verleden, maar nog niet eerder kon mensenrechtenwerk in georganiseerd

verband worden uitgevoerd. Met steun van NiZA is Mãos Livres in 2004 getraind in het systematisch registreren en rapporteren van schendingen, een unicum voor heel Angola!

Mãos Livres geeft ook juridische hulp en voorlichting aan burgers die geen advocaat kunnen betalen. Dat werk is hard nodig want de gemiddelde Angolees weet nauwelijks wat zijn rechten zijn. Met steun van NiZA heeft Mãos Livres daarom een nationaal plan opgesteld met maatregelen om er voor te zorgen dat burgers beter weten wat hun rechten zijn, en hoe zij die kunnen claimen. Zij bespraken dit met functio-

narissen van hoog tot laag, van top-ambtenaren van Justitie tot advocaten. De andere rechtsbijstandspartners van NiZA deden soortgelijk onderzoek in hun eigen land. In een regionale bijeenkomst zijn vervolgens de verschillende actieplannen 'toegang tot recht' besproken. In alle landen blijkt het werk van *paralegals* (niet-officiële hulpverleners met juridische basiskennis, zoals Mãos Livres) van onschatbare waarde. Daarom is besloten om samen een trainingshandboek te schrijven voor deze hulpverleners en om een ervaringendatabase op te zetten. De regionale bijeenkomst was enorm inspirerend voor Mãos Livres: voor het eerst konden zij hun werkervaringen uitwisselen met hun meer ervaren collega's uit de buurlanden.

en als groep. Dit jaar heeft NiZA al zo'n honderd projecten (circa € 900.000) gefinancierd.

De partnerorganisaties werken samen in vier groepen op het gebied van:

- Vredesopbouw
- Mensenrechtvoorlichting
- Vrouwenrechten
- Rechtsbijstand

SAMEN IN ACTIE

NiZA's financiële ondersteuning richt zich op de versterking van zowel individuele organisaties, als van een groep in zijn geheel. Zo volgen de partners als groep gezamenlijke trainingen of treden zij met of namens elkaar op tijdens onderhandelingen of campagnes. De achterliggende gedachte bij deze 'capaciteitsversterking als groep' is dat gezamenlijke acties meer invloed hebben op maatschappelijke veranderingen dan individuele.

Workshop 'voorlichting geven aan ongeletterde volwassenen' (Malawi).

FOTO: KARIN VAN DEN BELT ©

Binnen de vier groepen hebben de organisaties zelf hun doelen en plannen geformuleerd voor de komende vier jaar. Daardoor is hun betrokkenheid en de inspraak bij het programma groot. Een ander belangrijk voordeel is dat organisaties die geïsoleerd in hun eigen land werken, via de groep makkelijker in contact komen met collega's uit hun buurland. De organisaties kunnen zo nieuwe netwerken vormen en ervaringen en informatie uitwisselen. Zo kunnen bijvoorbeeld de jonge Angolese mensenrechtenorganisaties veel leren van hun collega's uit Zuid-Afrika en Mozambique, die al langer 'in het vak' zitten (zie kader 'Mensenrechtenwerk in Angola').

VREDESOPBOUW 'VAN ONDEROP'

Het recente verleden van de meeste landen in zuidelijk Afrika kent veel conflicten en oorlog met de daarbij onvermijdelijke mensenrechtenschendingen. Hoewel het in de hele regio officieel vrede is, gaat de overgang van een samenleving in oorlog naar vrede niet vanzelf. Daarbij is het laagste niveau, in dorpen en steden en binnen families, minstens zo belangrijk als het officiële vredesakkoord dat politici hebben gesloten. Daarnaast is een goede terugkeer van oorlogsveteranen in de samenleving cruciaal: zij kunnen de vrede maken of breken.

Vier partnerorganisaties in Mozambique, Angola, Zuid-Afrika en Zimbabwe zetten zich in voor de sociale opbouw van wijken en buurten en bemiddelen bij conflicten. Ook proberen zij bij potentiële brandhaarden de verantwoordelijke bestuurders in te schakelen. De meeste medewerkers of vrijwilligers zijn ex-soldaten. Juist vanwege hun achtergrond geven zij een sterk signaal af: je kunt de oorlog wel degelijk achter je laten. In 2004 hebben de organisaties samen een intensieve training gevolgd over vredesopbouw en de rol van ex-soldaten. Daarna gaven zij via interne cursussen de nieuwe kennis door binnen hun eigen organisaties.

KEN JE RECHTEN

Mensenrechten lijken vaak abstracte begrippen. Voor veel mensen in zuidelijk Afrika staan ze ver van de dagelijkse praktijk af. Zeker als het vluchtelingen, landarbeiders of ongeletterde vrouwen op het platteland betreft.

NiZA werkt samen met zes organisaties die juist dit soort moeilijk bereikbare groepen probeert voor te lichten over hun rechten. Denk aan stemrecht of eigendomsrechten. Er is echter weinig onderwijsmateriaal beschikbaar. Daarom hebben de organisaties vorig jaar zelf een handboek mensenrechtenvoorlichting geschreven, speciaal voor plattelandsvrouwen. Het boek is gefinancierd door NiZA en is gebaseerd op de praktijkervaringen

van de zes organisaties. Het is ook zeer geschikt voor andere organisaties in de regio.

VROUWENRECHTEN OP DE AGENDA

De meeste vrouwen in zuidelijk Afrika zitten nog steeds gevangen in een culturele en sociaal-economische achterstandspositie, kennen hun rechten niet of zijn niet in staat die rechten af te

FOTO: MATHALIE ANKERSMIT ©

Toneelgroep legt dorpsbewoners in Malawi het belang uit van een testament voor vrouwen. Zonder zo'n document is het mogelijk dat een weduwe alle bezittingen kwijtraakt aan de familie van haar overleden man. NiZA-partners spannen zich in om mensen te informeren over erfrecht en andere rechten.

dwingen. NiZA ondersteunt zes organisaties die zich juist hiervoor sterk maken. Zij concentreren zich onder andere op een actievere deelname van vrouwen in de politiek en de samenleving, maar ook op de nationale wetgeving: vrouwenrechten zijn bijna nergens officieel vastgelegd in de grondwet.

In 2004 hebben de zes organisaties besloten om gezamenlijk de positie van de Afrikaanse vrouw sterker op de internationale agenda te zetten. In de aanloop naar de vervolgconferentie van de VN-vrouwentop in Beijing richtten zij hun 'Zuidelijk Afrikaanse Lobby' op geweld tegen vrouwen, politieke deelname van vrouwen, hun sociaal-economische achterstand, en op het grote probleem dat vrouwen door hun ondergeschikte rol meer risico lopen op hiv dan mannen.

HAAL JE RECHT

Voor veel mensen in zuidelijk Afrika is officiële juridische bijstand onbereikbaar. Advocaten zijn te duur en werken bovendien nauwelijks op het platteland.

Verschillende rechtshulporganisaties proberen dit gat te dichten, bijvoorbeeld via zogenaemde *paralegals*. Dit zijn mensen met een juridische basiskennis die, meestal vrijwillig, in hun eigen dorp of wijk hun buurtbewoners helpen bij juridische kwesties. Zij

bemiddelen in conflicten over werk, eigendom of huwelijk. Ook begeleiden ze mensen bij een aanvraag voor sociale steun of subsidies.

Paralegals zijn in zuidelijk Afrika een essentiële schakel tussen de wetgever en de gewone mensen, en zij helpen burgers hun rechten te claimen. Maar zij hebben geen, of een beperkte, officiële status en dit belemmert hun werk. Daarom hebben de acht rechtshulporganisaties waarmee NiZA samenwerkt, in 2004 besloten zich gezamenlijk in te zetten voor de erkenning en accreditatie van *paralegals* in heel zuidelijk Afrika. Samen verwachten zij sterker te staan tegenover hun eigen regeringen. Dit is geen gemakkelijke opgave. Daarom zijn zij in 2004 begonnen met een regionaal onderzoek over de status en bevoegdheden van deze juridische hulpverleners (zie kader 'Mensenrechtenwerk in Angola').

www.niza.nl/mensenrechten

Solidair met Zimbabwe

In mei hield Malawi landelijke verkiezingen. Medewerkers van NiZA-partner CHRR (Center for Human Rights and Rehabilitation) volgden als lokale onafhankelijke waarnemers de gang van zaken rondom de verkiezingen. Zij kregen daarbij hulp van een andere NiZA-partner, de Zimbabweanse mensenrechtenorganisatie NCA (National Constitutional Assembly). Op hun beurt startte CHRR een regionale

solidariteitsbeweging voor bedreigde collega's in Zimbabwe. Die worden, met het oog op de verkiezingen in 2005, stelselmatig tegengewerkt, bedreigd of mishandeld. In de buurlanden hebben allerlei maatschappelijke groepen hun eigen regeringen opgeroepen om niet weg te kijken van de onderdrukking door president Mugabe in Zimbabwe. NiZA heeft daartoe CHRR in contact gebracht met collega's in Zuid-Afrika.

Ook hebben Zimbabweanse oorlogsveteranen burgergroepen in Namibië, Mozambique en Zuid-Afrika bezocht. Zij maakten hun gastheren duidelijk dat Mugabes beleid niets te maken heeft met de vrijheidsidealën waar zij, vijftientig jaar geleden, gezamenlijk voor hebben gevochten. Ook zullen zij met andere NiZA-partners onderzoeken wat burgerorganisaties kunnen doen tegen regeringen zoals Zimbabwe, die via de wet de ruimte voor kritiek vanuit de maatschappij steeds verder inperken.

Programma Economie

Zuidelijk Afrika is rijk aan grondstoffen zoals olie, diamanten, goud en koper. Maar het leeuwendeel van de opbrengst van die rijkdommen komt terecht bij een kleine politieke en economische elite, het leger en buitenlandse bedrijven. Er is een gebrek aan democratische controle op de exploitatie ervan en het overgrote deel van de bevolking profiteert nauwelijks van de 'eigen' grondstoffen. Voor een rechtvaardige en duurzame economische ontwikkeling van zuidelijk Afrika is een stabiele democratie nodig, met een sterke inbreng van burgers. Dat is in de meeste jonge democratieën van de regio niet vanzelfsprekend. Ook het nieuwste ontwikkelingsplan van Afrikaanse leiders zelf, NePAD, staat nog ver van de mensen vandaan.

De week van het maatschappelijk verantwoord ondernemen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) staat sinds enige tijd flink in de belangstelling. In november organiseerde EU-voorzitter Nederland er zelfs een EU-top over. Hieraan voorafgaand hielden NiZA en andere organisaties de MVO Wereldwijd Week, waarin het gedrag van buitenlandse bedrijven in ontwikkelingslanden centraal stond.

Voor deze week was een groep deskundigen uit Afrika, Latijns-Amerika en Azië uitgenodigd, om de praktijk in hun land toe te lichten. Zij discussieerden met minister Van Ardenne over het feit dat Europese bedrijven in ontwikkelingslanden vaak andere regels hanteren dan in eigen land en hoe dat veranderd kan worden. Maar ook over hoe bedrijven een positieve rol kunnen spelen in de ontwikkeling van arme landen. Tijdens de EU-conferentie zelf hield NiZA een workshop over hoe bedrijven kunnen bijdragen aan vrede in regio's waar conflicten dreigen.

Het afgelopen jaar heeft NiZA hard gewerkt aan de opzet van twee programma's: één over maatschappelijk verantwoord ondernemen in de grondstoffenindustrie en één over NePAD. In beide programma's worden organisaties ondersteund die vechten voor economische veranderingen en burgers willen betrekken bij beslissingen van de politiek en andere beleidsmakers.

DE VERDIENSTEN VAN DE GRONDSTOFFENINDUSTRIE

Grondstoffen zijn voor bijna heel zuidelijk Afrika de belangrijkste inkomstenbron maar houden tegelijkertijd de economische vooruitgang juist tegen. De strijd die bijvoorbeeld rondom diamanten is ontstaan in Angola en de DRC heeft een aanhoudende politieke

Olieraffinaderij pal naast het township Merebank bij Durban.

FOTO: BOBBY PECK ©

instabiliteit opgeleverd. Het internationale bedrijfsleven, op Zuid-Afrika na, investeert dan ook nauwelijks in de regio. Zelfs nu er formeel een einde is gekomen aan de oorlogen in Angola en de DRC blijven de conflicten sluimeren.

NiZA pleit voor een rechtvaardige en duurzame ontwikkeling van zuidelijk Afrika. De opbrengst van de grondstoffenexploitatie moet ten goede te komen aan de bevolking en het milieu mag daarbij niet worden verpest. Het gedrag van bedrijven en de overheidsplannen voor economische ontwikkeling horen democratisch te worden gecontroleerd, en niet in de bestaande onderonsjes tussen politici en zakenlieden. In Afrika zijn er steeds meer organisaties die in gesprek willen komen met nationale en internationale bedrijven en die protesteren tegen grondstoffenwinning die niet ten goede komt aan de bevolking.

Daarom heeft NiZA bewust gekozen om de komende jaren vooral dit soort organisaties in zuidelijk Afrika te ondersteunen. Met steun van NiZA zullen zij de handel en wandel van mijnbouwbedrijven ter plaatse onderzoeken, de lokale bevolking inlichten en in gesprek gaan met bedrijven. Waar nodig zullen zij misstanden aanklagen, ook in het internationale debat. Op die manier moet de inbreng van Afrika wereldwijd sterker worden.

FOTO: GROUNDWORK ©

Partners van het Economieprogramma protesteren tegen milieuvervuiling van grote olieraffinaderijen in Durban, Zuid-Afrika.

NePAD en de Europese Unie

In 2004 was Nederland een half jaar voorzitter van de EU. Veertien Nederlandse organisaties, waaronder NiZA, grepen dit aan om het belang van een duidelijk Europees beleid op ontwikkelingshulp te ondersteunen. Tijdens de campagne 'Nederland in Europa. Europa in de wereld' zijn acht bijeenkomsten georganiseerd over thema's als mensenrechten, de ontwikkeling van Afrika en maatschappelijk

verantwoord ondernemen. NiZA belegde in mei een conferentie over de relatie tussen de EU als de belangrijkste handelspartner van Afrika en NePAD. NePAD is een Afrikaans plan voor verbeteringen op het gebied van bestuur en democratisering. Omdat het een relatief nieuw plan is, stond informeren en kennis uitwisselen voorop. Wat staat er precies in NePAD? En wat houdt de African Peer Review

Mechanism (onderlinge voortgangsccontrole) precies in, waarbij Afrikaanse leiders zélf elkaars beleid en de gemaakte afspraken tegen het licht houden? De gastsprekers, waaronder vertegenwoordigers van het NePAD-secretariaat, onderstreepten het belang van de inbreng van Afrikaanse burgers in NePAD.

Tijdens de conferentie debatteerden tot slot aankomende europarlementariërs met elkaar over het Europese landbouwbeleid en de handelsbelemmeringen voor Afrikaanse landen.

Fatal Transactions campagne

Afrika is rijk. Pardon? Ja, rijk aan kostbare grondstoffen zoals olie, diamanten, koper en goud. Maar de gemiddelde Afrikaan merkt er niet veel van. Warlords vechten nog steeds om de grondstoffen. Maar ook buitenlandse bedrijven strijken een groot deel van de opbrengst op. Bovendien nemen ze het met de arbeidsomstandigheden en milieuregels niet zo nauw. Een aantal Afrikaanse regeringen legt hun daarbij weinig in de weg. Sterker nog, vele politici profiteren zelf mee.

FOTO: KADIR VAN LOHUIZEN © (UIT FOTOTENTOONSTELLING 'DIAMOND MATTERS')

Waar komen deze diamanten vandaan?

De campagne **Fatal Transactions** voert wereldwijd actie tegen het gebruik van grondstoffen voor de financiering van oorlogen. De campagne wil dat de bevolking niet de dupe is van de eigen bodemschatten. Sterker nog: alle inwoners horen te profiteren van grondstoffen uit het eigen land.

NiZA coördineert de internationale en Nederlandse campagne van Fatal Transactions. In 2004 is veel aandacht besteed aan de rol van diamanten in de burgeroorlogen in Angola, de DRC en Sierra Leone. Met deze lucratieve handel konden de strijdende partijen jarenlang de oorlog financieren, zelfs na een officieel staakt-het-vuren. In 2003 is een controlesysteem ingevoerd dat diamanten uit oorlogsgebieden van de internationale handel moet weren. Een jaar na de start liet NiZA uitzoeken of deze internationale controle in de praktijk wel werkt. Uitvoerende landen in Afrika blijken te weinig geld te hebben om het complexe controlesysteem in te voeren. Europese overheden doen weliswaar hun best om zich aan de nieuwe regels te houden, maar het systeem is nog zeker niet waterdicht. Daarnaast onderzocht NiZA in hoeverre juweliers weten waar de diamanten in hun zaak vandaan komen. De interviews toonden aan dat zij vaak alleen hun

leveranciers in Antwerpen of India kennen en geen idee hebben waar de stenen oorspronkelijk zijn gedolven. Beide rapporten zorgden voor veel aandacht in de media en voor vragen in de Tweede Kamer.

Bedrijvenrichtlijn 'wassen neus'

In 2003 diende Fatal Transactions met Nederlandse en Congolese organisaties bij de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een klacht in tegen het Nederlandse bedrijf Chemie Pharmacie Holland (CPH). Het bedrijf zou de OESO-richtlijnen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen hebben geschonden door in oorlogstijd de grondstof coltan te kopen van rebellen in Congo. In 2004 werd de klacht verworpen omdat CPH "niet geïnvesteerd, maar gehandeld" heeft, en daar zeggen de OESO-regels niets over. Uiteraard was Fatal Transactions teleurgesteld: "Deze uitleg brengt de richtlijnen terug tot een wassen neus."

www.fataltransactions.nl

WIE BEPAALT WAT BINNEN NEPAD?

Een belangrijke ontwikkeling op het gebied van de economische groei van Afrika, is NePAD (New Partnership for African Development). NePAD is een nieuw plan voor economische ontwikkeling en onderlinge samenwerking dat door Afrikaanse leiders is geformuleerd. Het afgelopen jaar heeft NePAD in zuidelijk Afrika duidelijk aan betekenis gewonnen. De beperkte inbreng van de bevolking is een van de grootste kritiekpunten. NiZA deelt die kritiek en ondersteunt daarom, als een van de weinigen, zuidelijk Afrikaanse organisaties die juist dát willen veranderen. NePAD hoort dichter bij de burgers te staan en de belangen van de allerarmsten beter te behartigen.

FOTO: RAFAEL MARQUES ©

Diamantzoeker in Angola. De opbrengst uit diamantwinning in Afrika komt meestal terecht bij een kleine groep mensen. NiZA vindt dat de hele bevolking hoort te profiteren van de 'eigen' grondstoffenrijkdom.

TWEE NIEUWE ECONOMIEPROGRAMMA'S VAN START

Het jaar 2004 stond voor het Economieprogramma in het teken van het opzetten van twee programma's rondom NePAD en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Beleid, doelstellingen en activiteiten zijn uitvoerig besproken met diverse organisaties in zuidelijk Afrika. Beide programma's zijn daardoor zowel bij hen als bij NiZA stevig verankerd. NiZA werkt de komende jaren samen met veertig organisaties in Angola, Botswana, de DRC, Mozambique, Zambia en Zuid-Afrika. Jaarlijks is ongeveer één miljoen euro beschikbaar. In het eerste jaar zal vooral kennisoverdracht, netwerkvorming en versterking van de deelnemende organisaties centraal staan.

Naast het bouwen aan een netwerk in zuidelijk Afrika werkt NiZA ook in Nederland met allerlei organisaties samen. Zo is NiZA lid van het Nederlandse MVO-Platform (zie ook het kader 'De week van het Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen'). Daarnaast doet NiZA mee aan de Publish What You Pay-campagne. Deze campagne wil bereiken dat mijnbouwbedrijven openbaar maken hoeveel geld ze betalen (en aan wie) om zich in een Afrikaans land te vestigen.

www.niza.nl/economie

Programma Media en Vrijheid van Meningsuiting

In het medialandschap van zuidelijk Afrika is de laatste tijd heel wat vooruitgang geboekt. Toch kunnen de onafhankelijke media nog steeds niet vrijuit hun rol spelen in het bewerkstelligen van opener en democratischer samenlevingen in de regio, en dat komt door een reeks problemen waar al ze vanaf hun ontstaan meer dan tien jaar geleden mee te maken hebben.

De staat neigt nog steeds tot beheersing van de media door het opleggen van wettelijke, politieke en economische beperkingen. Daardoor moeten de media nog steeds werken in een lastige en vijandige omgeving. Een uiterst schril voorbeeld in zuidelijk

Afrika biedt de Zimbabwaanse overheid, die in drie draconische wetten de vrijheid van meningsuiting, de mediavrijheid, de pluriformiteit en de verscheidenheid van de media ernstig aan banden heeft gelegd.

In zuidelijk Afrika is het aantal kranten, radio- en tvstations en andere media de afgelopen vier jaar omhooggeschoten. Dit betekent echter niet dat alle verschillende stemmen binnen de regio voldoende worden gehoord. Al te vaak hebben minder gevestigde bevolkingsgroepen slechts mondjesmaat toegang tot de ruimte die in de media gewonnen is.

FOTO: BERENDIEN BOS ©

Satelliet-tv rukt op in zuidelijk Afrika, maar blijft onbereikbaar voor de overgrote meerderheid van de bevolking. Betere toegang tot nieuws en informatie is een van de doelstellingen van NiZA's Mediaprogramma.

In Zuid-Afrika is een onafhankelijk officieel orgaan in het leven geroepen onder de naam Media Diversity and Development Agency. Overheid en mediabedrijven dragen gezamenlijk bij in de financiering. Voor zuidelijk Afrika biedt het een opwindend nieuw model van publiek-private samenwerking dat ervoor moet zorgen dat gemarginaliseerde bevolkingsgroepen toegang krijgen tot informatie en zij hun eigen informatie kunnen produceren.

DOELEN VAN HET MEDIAPROGRAMMA

Tegen deze achtergrond werkt NiZA in heel zuidelijk Afrika samen met lobbyorganisaties, media en opleidingsinstituten. In hun streven naar een opener en democratischer samenleving helpt NiZA's Mediaprogramma haar partners om:

- meer invloed te krijgen op **beleid en wetgeving** op het gebied van media en vrijheid van meningsuiting, op nationaal,

regionaal en internationaal niveau;

- **informatie te verspreiden** en deze beter toegankelijk te maken;
- mediaprofessionals **op te leiden**; en
- de **economische levensvatbaarheid** van de media te verbeteren.

KRACHTENBUNDELING

Het Mediaprogramma heeft in 2004 € 2,2 miljoen bijgedragen aan capaciteitsversterking van meer dan dertig partnerorganisaties. Het programma heeft daarbij de nadruk gelegd op de bevordering van netwerken en op samenwerking tussen partnerorganisaties en andere betrokkenen. Een paar voorbeelden:

- Het **Public Broadcasting Initiative**, vorig jaar opgezet met steun van NiZA, is een samenwerkingsverband van media-organisaties in heel Afrika. In 2005 zullen de organisaties een

Bruggen bouwen

Via het Mediaprogramma hebben in 2004 veertien jonge Nederlandse journalisten een stage in Zuid-Afrika kunnen lopen bij mediabedrijven en partnerorganisaties van NiZA. Deze ervaring moet leiden tot aanscherping van de journalistieke vaardigheden van de deelnemers en vergroting van hun begrip voor kwesties die in zuidelijk Afrika spelen. Op de lange termijn kan dit leiden tot meer aandacht in de Nederlandse media voor Afrika en ontwikkelingsvraagstukken.

Een van de deelnemers, Jasper van der Bliëk, schreef tijdens zijn verblijf in Zuid-Afrika enthousiast in zijn weblog: "En maandag stond een van de beste

verhalen uit mijn hele loopbaan in *The Sowetan*. Op de voorpagina en op pagina 4 en 5... 1500 woorden en twee door mij gemaakte foto's. Het was een undercover verhaal over een psychiatrisch ziekenhuis in Pretoria en de afschuwelijke mensenrechtenschendingen daar plaatsvinden. Ben nu aan een vervolg bezig."

NiZA ondersteunt ook het uitwisselingsprogramma van het NSJ - Southern Africa Media Training Trust. Vanuit dit programma hebben tien ervaren Afrikaanse journalisten tot twee maanden lang kunnen werken bij media in een naburig land. Doel van de uitwisselingen is de journalistieke vaardigheden van de deelnemers te vergroten, regionale netwerken tussen media te stimuleren en te zorgen dat men beter op de

hoogte raakt van de toestand van de media en de vrijheid van meningsuiting in het gastland.

Een van de deelnemers in het programma, hoofdredacteur Musa Ndlangamandla van de *Swazi Observer*, vertelt over zijn ervaringen: "Als Afrika één moet worden, hebben journalisten daarbij een essentiële rol te spelen. En voor het vervullen van die rol moeten zij elkaars landen leren kennen en begrijpen. Met negatieve verhalen van verslaggevers die geen idee of begrip hebben van de maatschappelijke verhoudingen, de cultuur en de economie van onze landen krijgt het publiek verkeerde informatie voorgeschoteld. Pas met zulke uitwisselingsprogramma's krijgen wij juiste en betere interactie tussen journalisten."

onderzoek uitvoeren naar de toestand van de publieke omroep in Afrika; hieruit zal een actieplan voortvloeien voor de gewenste hervormingen in deze sector;

- Met steun van NiZA heeft Gender Links, een regionale belangenbehartigingsorganisatie, het **Gender and Media Southern African Network** (GEMSA) opgezet. De oprichting

van GEMSA vloeide voort uit een groot onderzoek in de regio over de beeldvorming van vrouwen en mannen in de media in zuidelijk Afrika;

- **Behind the Mask** (BtM) is een maatschappelijke organisatie die fungeert als platform voor informatie-uitwissing, debat en lobby, gericht op versterking en krachtenbundeling van

Verrassend verkiezingsnieuws uit Namibië

In heel wat media in zuidelijk Afrika is het nieuws nog al eenzijdig. Het meeste nieuws komt uit de hoofdstad en problemen van minderheidsgroepen komen nauwelijks aan bod. Om tegenwicht te geven aan deze *top-down*

benadering heeft de Technische Hogeschool van Namibië een nieuwsdienst opgericht. Enerzijds als werkervaringsproject voor haar eigen studenten journalistiek, anderzijds om andere stemmen dan normaal aan het woord

te laten in de media van Namibië.

In deze Echoes-nieuwsdienst werken negen eerste- en tweedejaars stagiairs en studenten journalistiek. Ze maken verhalen voor de geschreven pers, de radio en voor de eigen Echoes-website. Speciaal ter gelegenheid van de verkiezingen in 2004 werden de studenten uitgezonden naar alle hoeken van het land. Zij zetten discussies op om erachter te komen hoe groot de belangstelling was voor de Namibische verkiezingen en hoe de mensen er tegenaan keken. Diverse artikelen van de studenten werden overgenomen door de gewone media, waaronder enkele voor- aanstaande particuliere kranten, de staatsomroep en Katutura Community Radio.

Het Echoes-project is een initiatief van de faculteit Mediatechnologie van de Technische Hogeschool van Namibië, een partner van NiZA's Media-programma.

FOTO: EMILY BROWN ©

Studenten journalistiek werken aan de Echoes-krant.

lesbiënnes, homo's, bi- en transsexuelen in zuidelijk Afrika. Met steun van NiZA heeft BtM een netwerk van correspondenten opgezet in zeventien Afrikaanse landen. Voorts is een project van start gegaan om mensenrechtenorganisaties aan te sporen bij hun werk meer aandacht te besteden aan homosexualiteit.

VRIJUIT SPREKEN

Op het gebied van vrijheid van meningsuiting hebben verschillende partnerorganisaties het afgelopen jaar met steun van NiZA belangrijke lobbyactiviteiten ontplooid.

- De Media Alliance of Zimbabwe (MAZ) is een samenwerkingsverband van drie grote belangenbehartigingsorganisaties van media in **Zimbabwe**. MAZ heeft op diverse podia de penibele situatie van onafhankelijke media en journalisten in hun land aan de kaak gesteld. Zij deden hun pleidooi bij de Afrikaanse Mensenrechtencommissie, de Afrikaanse Unie en de Hoge Commissie voor de Mensenrechten van de VN en tijdens een bijeenkomst van EU- en ACP-landen in Den Haag.

FOTO: BOB VAN DER WINDEN ©

Aan kranten geen gebrek, maar wel aan nieuws over mensen buiten de gevestigde orde.

- In **Angola** heeft het Media Institute for Southern Africa (MISA) een petitie gepubliceerd, getekend door vooraanstaande figuren en organisaties in de Angolese media. Zij hebben daarin gevraagd om wettelijke hervormingen op het gebied van de staatsomroep.
- In **Zuid-Afrika** wordt onder leiding van het Freedom of Expression Institute een voortdurende lobby gevoerd tegen het nationale telecommunicatiebedrijf Telkom. De organisaties protesteren tegen de hoge tarieven en de gebrekkige dienstverlening in (rurale) gebieden waar minder winst te maken is.

BLIK OP DE TOEKOMST

In 2004 heeft het Mediaprogramma zijn beleid en de activiteiten vanaf 2000 geëvalueerd, alsmede een nieuw beleidskader ontwikkeld voor de komende vier jaar. De evaluatie en ontwikkeling van een nieuw programma vond plaats in nauwe samenwerking met NiZA's partnerorganisaties en vooraanstaande spelers in de mediasector. Uit de evaluatie kwam naar voren dat NiZA onder de organisaties die steun verlenen aan de media in zuidelijk Afrika wordt gerekend tot de groepen met het meeste aanzien en het grootste belang. NiZA's flexibiliteit, politieke bewustzijn en bereidheid tot dialoog en samenwerking worden door de partners het meest gewaardeerd.

In de komende vier jaren zet NiZA in op nog efficiëntere ondersteuning van haar partners. Daarnaast zal NiZA veel aandacht leggen op de langetermijneffecten van haar ondersteuning. Daarom zal NiZA:

- nog meer nadruk leggen op het delen en het overdragen van kennis onder de partners;
- samenwerking en partnerschap tussen NiZA en andere belangrijke mediadonors aanmoedigen; en
- werken aan een beter begrip van capaciteitsontwikkeling, zowel bij NiZA als bij de partners.

www.niza.nl/media

Mozambique en Angola

Mozambique en Angola hebben beide een gewelddadige burgeroorlog achter de rug. In Mozambique is de vrede in 1992 getekend, in Angola pas tien jaar later. In beide landen wordt de democratische ontwikkeling gekleurd door partijen die voorheen tegenover elkaar stonden. De democratie is daardoor erg kwetsbaar en conflicten liggen op de loer. NiZA spant zich extra in voor deze twee landen, onder meer door partnerorganisaties van de drie NiZA-programma's met elkaar in contact te brengen en samenwerking te stimuleren. Daarnaast wil NiZA via lobby en informatievoorziening aan politici, journalisten en deskundigen Mozambique en Angola op de politieke agenda van Den Haag en Brussel houden.

Voor beide landen waren verkiezingen een belangrijk onderwerp gedurende 2004. Mozambique hield landelijke verkiezingen in december. NiZA-medewerker Elma Doeleman bezocht vooraf verschillende organisaties die betrokken zijn bij verkiezingsvoorlichting en -waarneming.

Plaatselijke wielrenclub voert campagne voor FRELIMO. (Nampula, Mozambique).

Angola gaat pas in 2006 naar de stembus. De benodigde wetgeving is nog nauwelijks geregeld, net zo min als de voorlichting aan kiezers. De Angolese media en maatschappelijke organisaties kunnen juist nu al een cruciale rol spelen, maar moeten opereren in een land dat nog niet gewend is aan een open debat. Via enkele goed bezochte bijeenkomsten in Nederland informeerde NiZA politici en deskundigen over de verkiezingen en democratisering in beide landen.

MOZAMBIQUE

Mozambique is een belangrijk land voor de Nederlandse regering en de internationale donorgemeenschap. Die heeft zoveel geld in dat land gestoken, dat ze soms de ogen sluit voor de lelijke kanten van het bestuur in Mozambique. Terwijl Mozambikanen zélf juist aandacht vragen voor corruptie en machtsmisbruik, en voor oneerlijkheid bij de verkiezingen. Zij verwachten dat hun vrienden in het buitenland zulke misstanden ook aankaarten. Het NiZA-project MoçambiQactual heeft daarom vooral een politieke functie: het houdt mogelijke conflicthaarden in de nog kwetsbare democratie in de gaten en vraagt hiervoor aandacht in Nederland en Brussel.

Verkiezingen

In mei bezocht Elma Doeleman, coördinator van MoçambiQactual, het land om in verschillende provincies de stemming te peilen over de komende verkiezingen van december. In 2003 waren er gemeenteraadsverkiezingen geweest in 33 gemeentes, waarbij oppositiepartij RENAMO voor het eerst in vijf gemeentes gewonnen had. In sommige gemeentes werkten oude en nieuwe machthebbers vreedzaam samen, in andere werd het nieuwe bestuur voortdurend in de wielen gereden. Mozambique-deskundigen, politici en journalisten hebben het uitgebreide reisverslag van Doeleman erg gewaardeerd.

Kort voor de landelijke verkiezingen van 1 en 2 december bezocht Elma Doeleman in Mozambique meerdere partnerorganisaties die zich bezighouden met verkiezingsvoorlichting en -waarneming. Tijdens de verkiezingsdagen zelf was Doeleman officieel waarnemer voor het internationale Carter Center.

FOTO: BERENDEN BOS ©

Corruptie en hulp

Maar er was meer dan de verkiezingen. In mei bezocht een delegatie Nederlandse parlementariërs Mozambique. NiZA heeft hen, samen met NOVIB en Hivos, van tevoren geïnformeerd over het belang van maatschappelijke organisaties bij het verbeteren van het bestuur. De VVD-leden grepen het werkbezoek aan om bij terugkomst de hulp aan Mozambique, en *en passant* de hele Nederlandse ontwikkelingshulp, op de schop te nemen. Het daaropvolgende Kamerdebat werd opnieuw gevoed door informatie van NiZA. VVD-er Szabó bleek uiteindelijk alleen te staan en kreeg een krachtig weerwoord van CDA en PvdA.

ANGOLA

In 2004 heeft de Nederlandse regering de steun aan Angola stopgezet. Om dit te voorkomen heeft NiZA verschillende bijeenkomsten georganiseerd tussen Angolese mensenrechtengroepen en mediaorganisaties en Nederlandse politici. Het besluit werd echter doorgezet, dus besloot NiZA zelf een stap extra te doen en een interne Angola Projectgroep op te richten. Een van de eerste activiteiten was een grote ontmoeting tussen alle Angolese

partners van de NiZA-programma's. Vele van hen kenden elkaar nog niet en merkten vol enthousiasme dat ze strijden voor dezelfde doelen én last hebben van vergelijkbare moeilijkheden. De partners spraken uitgebreid over de cultuur van angst die nog steeds van invloed is op hun werk.

Naast deze ontmoeting heeft NiZA onderzoek laten doen naar de rol van maatschappelijke organisaties en media in het democratiseringsproces in Angola. Alle partnerorganisaties zijn hiervoor geïnterviewd. Het onderzoek vormt de basis voor de activiteiten van NiZA's partnerorganisaties ter voorbereiding op de verkiezingen van 2006.

Tot slot is NiZA's programmadirecteur Bob van der Winden toegetreten tot de adviesraad van het British Angola Forum in Londen. Hiermee wordt de niet-gouvernementele stem versterkt in dit lobbyforum, waarin oliebaronnen, het Britse *establishment* en de Angolese regering traditioneel de dienst uitmaken.

Angst bepaalt voorbereidingen verkiezingen in Angola

In september organiseerde NiZA de bijeenkomst Angola and Mozambique: Democracy, Elections and Civil Society, in Amsterdam. Uit beide landen waren twee deskundigen uitgenodigd. Zij bespraken de rol van de media, de verkiezingspraktijk op het platteland en de wetgeving over de aankomende verkiezingen in beide landen.

Een van de belangrijkste conclusies van deze bijeenkomst was dat Angola beheerst wordt door een cultuur van

angst. Er moet heel wat gebeuren om mensen het gevoel te geven dat ze over twee jaar echt vrij kunnen stemmen, en dat het ook echt wat uitmaakt. Daarom is het belangrijk nu al te beginnen met een voorlichtingscampagne over de verkiezingen. De rol van de media is daarbij cruciaal, maar momenteel is er nog geen sprake van echte persvrijheid.

Maar persvrijheid is niet het enige dat nodig is voor een goed verloop van de

verkiezingen. Mensen zijn bang dat de verkiezingen, net als in 1992 toen Angola voor het eerst in haar geschiedenis kon stemmen, een nieuwe burgeroorlog zullen ontketenen. Angolese gasten benadrukten in Amsterdam dat Angola moet gaan praten over de oorlogsmisdaden uit de afgelopen decennia. Zo'n debat is cruciaal, maar het verleden mag niet meer gebruikt worden als inzet van de verkiezingscampagne. Dat is levensgevaarlijk, weten de Angolezen uit eigen ervaring.

FOTO: ANDREAS VLACHAKIS ©

Nelson Mandela en Desmond Tutu vieren de publicatie van het eindrapport van de Waarheids- en Verzoeningscommissie. (Uit de fototentoonstelling 'Moving in Time')

En wat levert het allemaal op?

NiZA stak in 2004 zo'n 4,5 miljoen euro's in projecten van 108 organisaties in zuidelijk Afrika. Dit is publiek geld, onder andere afkomstig van onze donateurs en van PSO, een door de Nederlandse overheid gefinancierde instelling. NiZA vindt het belangrijk om zorgvuldig verantwoording af te leggen over de besteding van dat geld en de resultaten. Naar PSO doen we dat met uitgebreide jaarlijkse rapportages, naar de donateurs onder meer met dit jaarverslag. Ook rapporteert NiZA jaarlijks zowel financieel als inhoudelijk aan het ministerie van Buitenlandse Zaken over de van hen verkregen instellingssubsidie. Daarnaast stellen we elk jaar een financieel jaarverslag op, gecontroleerd door de accountant. Een samenvatting daarvan vindt u in dit jaarverslag. De verschillende rapporten vormen de basis voor interne evaluatie en beleidsaanpassingen.

Wat zijn resultaten? De directe resultaten van gefinancierde projecten, de 'output', kunnen we vrij eenvoudig meten: onze partners hebben zoveel trainingen gegeven, zoveel uitwisselingen gefaciliteerd en zoveel workshops georganiseerd dan wel gevolgd. Wat die trainingen en workshops vervolgens opleveren, de 'outcome', is lastiger te meten. Kunnen de getrainde journa-

FOTO: BLANCA DIEGO ©

Training van radiojournalisten in Angola.

listen en mensenrechtenvoorlichters hun werk nu beter doen? Bereiken ze hun doelgroepen nu beter? Kunnen de organisaties nu beter lobbyen en politici en bedrijven overtuigen van de goede zaak?

Wie controleert wie? Om inzicht te krijgen in de 'output' en 'outcome' hanteert NiZA een monitorings- en evaluatiesysteem, waarbij zowel de partners als NiZA *leren* van de resultaten. NiZA's visie is dat elke organisatie zoveel mogelijk zélf zijn eigen werkzaamheden en de kwaliteit ervan moet kunnen beoordelen, of ze nu partner of donor zijn. In gezamenlijke trainingen hebben NiZA-medewerkers en partner-

medewerkers vragenlijsten ontwikkeld die inzicht geven in de duurzame effecten van hun werk, op lange termijn.

Tegelijkertijd werd in 2004 het Media-programma door twee externe deskundigen (een uit Zimbabwe en een uit Nederland) onder de loep genomen. Het resultaat was bemoedigend:

NiZA's Mediaprogramma heeft stevig bijgedragen aan sterkere netwerken en een verbeterde kennisuitwisseling in zuidelijk Afrika. Kritiek was er op de vele losse projecten. Dat punt is door NiZA opgepakt: sinds 2005 sluit NiZA met alle partners een jaarcontract af waarin alle projecten in samenhang zijn opgenomen.

NiZA en de partners stelden vast dat de duurzaamheid, of langetermijneffecten van de investeringen sterk bedreigd wordt door de desastreuze gevolgen van de aids-pandemie. In 2005 buigt NiZA zich over de vraag hoe we de effecten van aids binnen de door ons gefinancierde projecten kunnen indammen.

2. Communicatie, voorlichting en lobby

Communicatie en voorlichting

Er is een toenemend cynisme over het nut en de resultaten van ontwikkelingssamenwerking. In 2004 laaide het debat, onder aanvoering van de VVD, hierover op. Tegelijkertijd voedt de berichtgeving over Afrika dit cynisme: de oorlog en honger in Darfur, de mensenrechtenschendingen in Zimbabwe, aids, corruptie, armoede enzovoorts. NiZA ziet het als haar taak om tegengas te geven aan dit cynisme, zonder de ogen te sluiten voor alle misstanden. Het draagvlak in Nederland voor internationale samenwerking is nog steeds groot. Er zijn veel mensen die zich inzetten als vrijwilliger of donateur zijn van een ontwikkelingsorganisatie. Het vraagt voortdurend aandacht om dit draagvlak te verdienen, te behouden en te versterken, ook van NiZA.

NiZA heeft besloten in lijn met zijn historische rol in zuidelijk Afrika en op grond van ontwikkelingen binnen de Nederlandse sector van ontwikkelingssamenwerking, sterker zijn politieke rol te benadrukken. In 2004 heeft NiZA een begin gemaakt met een meer politieke profilering. Dit uitte zich in campagnewerk, informatievoorziening en lobby over twee onderwerpen: 'Tien jaar democratie in Zuid-Afrika' en 'Verkiezingen'.

ZUID-AFRIKA: TIEN JAAR DEMOCRATIE

NiZA's communicatieafdeling heeft het jaar 2004 aangegrepen om NiZA opnieuw te profileren als een politiek geëngageerde organisatie die democratisering in zuidelijk Afrika hoog in het vaandel heeft staan. Het centrale thema in 2004 was 'Zuid-Afrika:

tien jaar democratie', ter viering van het feit dat op 27 april 1994 de eerste democratische verkiezingen werden gehouden, waarmee het apartheidsregime in Zuid-Afrika ten einde kwam. NiZA feliciteerde Zuid-Afrika met tien jaar vrijheid en democratie vanaf een enorm geveldoek aan haar pand, recht tegenover het Centraal Station van Amsterdam. Verder voerde NiZA in de media campagne onder de slogan 'Laat het werk van Mandela niet voor niets zijn geweest!'. De NiZA-website publiceerde een uitgebreid web-dossier 'Nederland tegen apartheid, 1948-1994'. In Amsterdam vond een reünie plaats voor ruim driehonderd anti-apartheidssympathisanten. De tentoonstelling 'Moving In Time. Leven in een democratisch Zuid-Afrika' van de Zuid-Afrikaanse fotograaf George Hallett was te zien tijdens het jaarlijkse Levend Jaarboek-evenement en trok veel bezoekers.

BEELD: BEN CASHIDAN ©

Guerrilla Cinema: film en debat over het Zuid-Afrika van 2004.

Naast al deze activiteiten presenteerde NiZA in meerdere steden de 'Guerrilla Cinema South Africa on Tour', een interactieve filmshow over tien jaar democratie in Zuid-Afrika. Guerrilla Cinema is een twee-uur durende mix van korte filmfragmenten, live commentaar van filmmaker Ben Cashdan en discussie met de zaal. Cashdan filmde en interviewde talloze Zuid-Afrikanten, van president Mbeki tot activist, van bisschop tot filantroop: 'Hoe ver zijn we in Zuid-Afrika na tien jaar democratie en vrijheid?' Onderwerpen als de landhervorming, de strijd om schoon water, de apartheidsschulden en de verkiezingsbeloftes van het ANC kwamen aan bod.

De tour had haar première in De Balie te Amsterdam en trok langs filmhuizen in Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven. NiZA bereikte met dit programma een heel ander publiek dan het traditionele OS-publiek of de eigen achterban. Van jong tot oud, in politiek of juist in Zuid-Afrika geïnteresseerd: het publiek vuurde vol betrokkenheid kritische vragen op Cashdan af. Niet eerder was een evenement zo interactief.

VERKIEZINGEN

Verkiezingen zijn een zeer concrete uiting van democratie, maar kunnen ook op vele manieren worden gemanipuleerd. Objectieve informatie, openlijk en ongehinderd campagne voeren en een vrij en eerlijk verkiezingsproces zijn beslist niet vanzelfsprekend in zuidelijk Afrika. Er vonden dit jaar veel onrechtmatigheden plaats rondom verschillende verkiezingen, variërend van intimidatie en fraude tot geweld.

NiZA wil in de komende jaren veel aandacht besteden aan de voorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen. In 2004 werd hierop een voorschot genomen tijdens de achtste editie van NiZA's Levend Jaarboek Zuidelijk Afrika, onder de noemer 'Raise your voice!' Het evenement vond plaats op 1 oktober 2004 in Felix Meritis te Amsterdam.

Zimbabweaanse gasten vertelden wat de gevolgen zijn van een nieuwe wet die buitenlandse financiering aan mensenrechtenorganisaties verbiedt. Een aantal wacht niet af en heft zichzelf op, anderen besluiten ondergronds door te gaan, met alle gevolgen van dien. Ook al werd de wet in 2004 nog niet officieel aangenomen, de onzekerheid was voor velen voldoende reden om

FOTO: MICHEL POSTMA ©

Ieder jaar reikt NiZA de Scriptieprijs uit voor een uitstekende Nederlandse scriptie over zuidelijk Afrika. Dit jaar won Madeleen Husselman (links bij schoolbord) de prijs met haar onderzoek naar de teelt van planten voor traditionele geneeswijzen in Zuid-Afrika. Met de beurs van € 6.000 kan Madeleen haar vervolgonderzoek uitvoeren.

het land te verlaten. Dat is met het oog op de verkiezingen in maart 2005 een zeer gevoelig verlies.

Ook de media zijn aan banden gelegd, zodat afgewogen berichtgeving over de verkiezingsstrijd onmogelijk is geworden.

Uitgeweken journalisten spraken tijdens het Levend Jaarboek over de tegenwerking en intimidaties die journalisten van onafhankelijke media ondervinden.

Naar aanleiding van de verkiezingen in Malawi dit jaar debatteerden Wiep Bassie, verkiezingswaarnemer voor NiZA in dit land, met Ollen Mwalubunju, werkzaam voor de mensenrechtenorganisatie Center for Human Rights and Rehabilitation in Malawi, over de (beperkte) mogelijkheden van internationale waarnemers.

De NiZA-website lanceerde in september het webdossier 'Verkiezingen Zuidelijk Afrika' met onder meer informatie over komende verkiezingen, waarnemingsmissies, uitslagen, fotoreportages, achtergrondinformatie en links. Dit dossier wordt continu actueel gehouden en bevat op dit moment informatie over Botswana, Malawi, Mozambique en Zimbabwe. www.niza.nl/verkiezingen

De A is van Anti

Met de officiële afschaffing van de apartheid in 1994 kwam in Nederland ook een einde aan vele jaren demonstraties, acties en campagnes tegen de blanke overheersing in Zuid-Afrika.

Tien jaar later, in 2004, bezochten ruim driehonderd mensen in juni een door NiZA georganiseerde reünie voor antiapartheidssympathisanten. Oud-activisten, collectanten en demonstranten hieven in aanwezigheid van de Zuid-Afrikaanse ambassadrice in Amsterdam het glas op het nieuwe Zuid-Afrika.

Bekende actievoerders Sietse Bosgra (oud-KZA-er), Kier Schuringa (oud-AABN-er) en Erik van den Bergh (oud-KAIROS-lid) haalden hun dierbaarste herinneringen op. Moeiteloos volgden de aanwezigen het hilarische anti-apartheidsalfabet van Van den Bergh.

De hoofdgast van de middag was de Zuid-Afrikaan Abdul Minty, toentertijd prominent bestuurslid van de Engelse antiapartheidsbeweging en directeur van de World Campaign Against Military and Nuclear Collaboration with South Africa. Hij sprak over de rol van de

Abdul Minty.

FOTO: THOMAS HANTKE ©

Anti-apartheidsdemonstratie in de jaren tachtig.

FOTO: BERT ZIJLMA © NIZA

internationale bewegingen in de strijd tegen de apartheid en ging in op de dilemma's waarvoor Zuid-Afrika zich tegenwoordig geplaatst ziet. Een van de dilemma's is de opstelling tegenover het Zimbabwe van oud-strijdmakker Mugabe. De passieve houding van het ANC ten aanzien van Mugabe was een doorn in het oog voor de Nederlandse reünisten, zo bleek uit het publieksdebat. De opmerkingen vielen bij een aantal Zuid-Afrikaanse gasten niet in goede aarde. Maar de oud-activisten lieten zich, hun geschiedenis waardig, door niemand de mond snoeren.

'SHAPING A NEW AFRICA'

In 2003 startten NiZA, NCDO en SAHAN Consultancy met de debattenreeks 'Shaping a New Africa'. Doel van de reeks is de negatieve beeldvorming over Afrika te doorbreken, de positieve ontwikkelingen te belichten en een open debat over alternatief beleid te stimuleren. In de reeks was een belangrijke rol weggelegd voor de Afrikaanse diaspora in Nederland.

Op woensdag 26 mei 2004 vond de afsluitende conferentie plaats in Den Haag, met zo'n tweehonderd deelnemers. Afrikanen in Nederland, Afrikaanse deskundigen, politici, beleidsmakers en vertegenwoordigers van Nederlandse ontwikkelingsorganisaties discussieerden over het Afrika-beleid van de Nederlandse regering. Centrale vragen waren welke rol de Afrikaanse diaspora zou kunnen spelen bij de formulering van het Nederlandse Afrika-beleid en welke positieve Afrikaanse voorbeelden er zijn op het gebied van goed bestuur, conflictpreventie en voedselzekerheid. De aanbevelingen uit de workshops zijn overhandigd aan het ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking.

PERSVOORLICHTING EN PUBLICATIES

Persvoorlichting is een effectief instrument om Nederlanders te betrekken bij de situatie in zuidelijk Afrika. NiZA vindt het daarbij belangrijk dat organisaties waarmee NiZA samenwerkt, zelf aan het woord komen. Dat betekent dat NiZA voor bijeenkomsten in Nederland regelmatig gasten uit de regio uitnodigt, met bijbehorend persoffensief. Voor onze Afrikaanse gasten is dat tevens een gelegenheid voor afspraken met collega-organisaties en voor lobby bij politici.

De pers weet NiZA goed te vinden bij actuele ontwikkelingen in zuidelijk Afrika, zowel voor radioprogramma's als de geschreven media. NiZA benadert zelf actief de media, onder meer voor het bezoek van de Zimbabwaanse oppositieleider Morgan Tsvangirai in november. NiZA heeft de pers niet zo vaak gehaald als het voorgaande jaar, wat voor een deel te wijten is aan de aandacht voor Irak.

Via verschillende publicaties heeft NiZA Nederlanders geïnformeerd over zuidelijk Afrika. Voor scholieren is het nu al twee jaar

lopende hiphoplespakket over hiv/aids samengesteld. Dit jaar deden meer scholen mee dan verwacht: ruim zeventig schoolklassen maakten in de succesvolle rapworkshops hun eigen (maatschappijkritische) raps. Dit aantal is mede te danken aan de samenwerking met de landelijke jongerencampagne Dance4Life over aids in Zuid-Afrika.

Voor mensen die niet beroepsmatig of door studie bij de regio zijn betrokken, maar om een andere reden geboeid zijn door het gebied, brengt NiZA al acht jaar het magazine *Zuidelijk Afrika* uit. In 2004 is het blad vernieuwd. Naast de actuele ontwikkelingen in de regio heeft de redactie gekozen voor extra aandacht voor cultuur en reizen.

DONATEURS

NiZA weet zich gesteund door 25.000 donateurs. Velen steunden in het verleden al het werk van de antiapartheidsorganisaties waaruit NiZA is voortgekomen. Door natuurlijk verval neemt het totaal aantal donateurs af. Gelukkig is dit jaar opnieuw het aantal mensen dat NiZA structureel steunt via een periodieke gift, toegenomen.

Bibliotheek en Documentatiecentrum

NiZA's Bibliotheek, Informatie- en Documentatiecentrum (BIDOC) stelt zich ten doel actuele en historische informatie en documentatie over zuidelijk Afrika te ontsluiten voor uiteenlopende groepen mensen: journalisten, scholieren en studenten, onderzoekers en deskundigen. In 2004 is de bibliotheekcatalogus opnieuw uitgebreid met ruim 3000 nieuwe records, zodat er nu zo'n 18000 records zijn opgenomen. De internationale erkenning van het werk van BIDOC werd dit jaar bevestigd door een overeenkomst met de Amerikaanse National Information Services Corporation over de opname van de BIDOC-catalogus in hun pakket met bibliografische cd-roms.

Behalve via de catalogus ontsluit NiZA sinds 2001 de collectie in zogeheten BIDOC-dossiers. In mei publiceerde BIDOC het zesde dossier, een uitgebreide *Annotated Bibliography on the TRC in South Africa*. Dit dossier bevat een overzicht van al het materiaal dat NiZA over de Truth and Reconciliation Commission verzamelde sinds 1994 (meer dan 1000 bronnen) en een inleiding

FOTO: WILCO VAN HERPEN ©

van professor Flinterman, directeur van het Nederlands Centrum voor Mensenrechten in Utrecht. In september volgde het zevende dossier *Press freedom in Southern Africa*.

Het project om de totale videocollectie te ontsluiten is eind 2004 afgerond. Op dit moment beslaat de collectie zo'n 800 banden – voor het overgrote deel over Zuid-Afrika (550), maar ook over Mozambique (67), Zimbabwe (30) en Namibië (36). Het aantal uitleenverzoeken, met name door scholen, is dit jaar opnieuw gestegen.

TOEGANKELIJK VIA INTERNET

NiZA vindt het buitengewoon belangrijk dat de bibliotheekcatalogus toegankelijk is voor het internationale publiek. Het aantal direct te downloaden publicaties (van derden of van NiZA zelf) op de NiZA-website is gestaag gegroeid tot 780 documenten. Verder zijn ook de links naar actuele internetpublicaties en -artikelen over zuidelijk Afrika weer uitgebreid zodat de geïnteresseerde bezoeker de NiZA-website kan gebruiken als een heldere en toegankelijke 'portal'.

Het plan om de bibliotheekcatalogus via internet te ontsluiten heeft in 2004 door technische problemen vertraging opgelopen en zal in 2005 gerealiseerd worden.

Met het Historisch Archief in Maputo (Mozambique) hebben de medewerkers van BIDOC in 2004 een publicatie voorbereid over de historische relatie tussen Nederland en Mozambique. Deze zal voorjaar 2005 gepubliceerd worden.

www.niza.nl/bidoc

Het politieke klimaat in Den Haag en Europa

Zolang ontwikkelingshulp bestaat wordt het nut ervan ter discussie gesteld. Ook in 2004 lag de sector vanuit politiek Den Haag onder vuur. Aanleiding dit keer was het werkbezoek van de vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken aan Mozambique in mei. De VVD zette het debat op scherp met nieuws over vermeende corruptie met hulp gelden in Mozambique. Ook de behandeling van de begroting van minister Van Ardenne, in het najaar, werd in beslag genomen door de vraag 'helpt hulp'?

NiZA heeft op meerdere momenten dat jaar politici van munitie voorzien. Voor en na het werkbezoek aan Mozambique heeft NiZA Kamerleden geïnformeerd over de situatie in dat land en kanttekeningen geplaatst bij de verhalen over corruptie. Tijdens NiZA's Levend Jaarboek in september gingen VVD-kamerlid Szabó en PvdA-europarlementariër Van den Berg met elkaar in debat over de opbrengst van 35 jaar ontwikkelingssamenwerking. Van den Berg legde Szabó het vuur aan de schenen over de europarlementariërs van de VVD. Zij zijn niet bereid om

FOTO: MARIUS BASSIE ©

Op uitnodiging van NiZA was de Zimbabwaanse oppositieleider Morgan Tsvangirai in november in Nederland.

landbouwsubsidies en importbeperkingen af te schaffen, waardoor Afrikaanse landen hun producten niet op de Europese markt kwijt kunnen. Dat staat lijnrecht tegenover het pleidooi van de VVD vóór handel en tegen hulp. Szabó verweerde zich door te verzekeren dat de VVD wel degelijk vóór afschaffing van de handelsbelemmeringen is, maar dat zijn partijgenoten in Brussel niet altijd naar hem wilde luisteren...

KABINETSBELEID

In het voorjaar presenteerde minister Van Ardenne het Afrika-beleid van het kabinet, verwoord in de notitie *Sterke mensen, zwakke staten*. In voorbereiding op de behandeling van Van Ardenne's notitie in het parlement heeft NiZA haar reactie opgesteld en gepresenteerd aan meerdere Kamerleden. NiZA heeft aangedrongen op een integrale benadering van zuidelijk Afrika. De regio is enerzijds de economische motor van Sub-Sahara Afrika, en anderzijds de maker of breker van de stabiliteit in heel Afrika ten zuiden van de Sahara. De Nederlandse betrokkenheid bij die regio zou dan ook verder horen te gaan dan de officiële partnerlanden van Nederland, Mozambique, Tanzania, Zambia en Zuid-Afrika.

Zover wilde de minister niet gaan, maar ze zegde wel een speciale notitie over handel in Afrika toe die zich vooral op zuidelijk Afrika richt.

EU-VOORZITTER

De Europese verkiezingen en het Nederlands voorzitterschap van de Europese Unie maakten van 2004 een Europees jaar. NiZA heeft de Nederlandse inzet tijdens dat voorzitterschap gevolgd en was teleurgesteld in de door de regering geformuleerde ambities. Nederlands pleidooi om ODA-middelen (officiële ontwikkelingshulp) ook te mogen inzetten voor militaire activiteiten baart NiZA zorgen.

In december organiseerde EU-voorzitter Nederland het zesde EU-Discussieforum over Mensenrechten, waarbij de bescherming van mensenrechtenactivisten centraal stond. NiZA was actief betrokken bij de workshops en heeft hiervoor de expertise van Piers Pigou ingezet. Hij is gespecialiseerd in bescherming van

mensenrechtenactivisten in zuidelijk Afrika. Tijdens deze bijeenkomst is gewerkt aan een handboek met richtlijnen voor Europese ambassades om bescherming te kunnen bieden aan mensenrechtenactivisten.

In 2004 is NiZA er in geslaagd om de banden met Nederlandse politici en beleidsmakers te structureren en te intensiveren door middel van persoonlijke gesprekken, publieksbijeenkomsten en adequate schriftelijke informatie, gevraagd en ongevraagd. Informatie van NiZA leidde tot Kamervragen van de PvdA over de betrokkenheid van Nederlands staatsburger John Bredenkamp bij wapenhandel met Zimbabwe en tot vragen van de SP over de Europese invoering van het Kimberley-proces voor ruwe diamanten.

Naar de stembus in zuidelijk Afrika

NIZA maakt zich sterk voor democratisering in zuidelijk Afrika. Vrije en eerlijke verkiezingen zijn een zeer concrete uiting van democratie, maar helaas worden verkiezingen steeds vaker gemanipuleerd en bepaald door geweld en fraude. Tekortkomingen op het gebied van mensenrechten en vrijheid van meningsuiting komen juist rondom verkiezingen scherp aan het licht.

Een grote groep van NiZA's partners heeft dit jaar veel werk verzet rondom de verschillende verkiezingen. Van het geven van kiezersvoorlichting tot training van plaatselijke waarnemers, van actie voor neutrale politieke verslaggeving tot steun aan bedreigde activisten in Zimbabwe. Elders in dit

jaarverslag worden enkele activiteiten verder omschreven. Hieronder volgt een feitelijk overzicht van de verschillende verkiezingen in 2004.

Zuid-Afrika, 14 april 2004

In de derde vrije parlementsverkiezingen in Zuid-Afrika zag het African National Congress (ANC) zijn meerderheid opnieuw groeien: van 62 procent van de stemmen in 1994, 66 procent in 1999, tot bijna 70 procent dit jaar. De belangrijkste oppositiepartij, de Democratic Alliance (DA), kreeg 12 procent van de stemmen. De andere oppositiepartijen, waaronder de Inkatha Freedom Party en de oude apartheidspartij NNP zijn verder gemarginaliseerd. De positie van het ANC is onaantastbaar. Het lukt de DA

niet haar blanke profiel af te schudden en meer stemmen onder de zwarte bevolking te krijgen. Waarnemers zijn van mening dat de dominantie van het ANC alleen kan worden doorbroken als er een splitsing ontstaat binnen de brede ANC-alliantie, bestaande uit het ANC zelf, de vakbondskoepel COSATU en de communistische partij SACP.

Malawi, 18 mei 2004

In Malawi voelen maatschappelijke organisaties zich in toenemende mate vervreemd van de politiek. De verkiezingen werden geplaagd door allerlei onregelmatigheden: zo klopten kiezerslijsten niet en de toegang tot de media was belabberd. Waarnemersmissies verklaarden de verkiezingen *free*, maar

FOTO: ELIMA DOELEMAN ©

FOTO: SIGRID SPINNOX ©

onthielden zich van *fair*. De door de vertrekkende president Muluzi naar voren geschoven Mutharika (United Democratic Front, UDF) won 35 procent, oppositiekandidaten Tembo (Malawi Congress Party, MCP) 27 procent en Chakuamba (Republican Party, RP) 26 procent.

De parlementsverkiezingen gaven aanvankelijk een ander beeld te zien. De MCP won de meeste zetels, maar uiteindelijk verwierf de UDF toch een meerderheid, toen 26 onafhankelijke parlementariërs overliepen en ook de RP zich bij de UDF aansloot.

Sindsdien ontpopte Mutharika zich, zeer tegen de zin van zijn voormalige beschermheer ex-president Muluzi, als een bestrijder van de corruptie. Hij is uit de UDF gestapt en heeft met steun van andere UDF-leden en kleinere partijen een nieuwe partij opgericht.

Botswana, 30 oktober 2004

In Botswana regeert de Botswana Democratic Party (BDP) al sinds de onafhankelijkheid in 1966. Zoals iedereen verwachtte won de BDP de parlementsverkiezingen (51 procent). De oppositie is niet in staat een vuist te maken.

Botswana wordt als toonbeeld van democratie gezien. Maar er is wel enige zorg over de onafgebroken hegemonie van de BDP en over de gedoodverfde opvolger van president Mogae. Dat is de populistische en, volgens sommigen, autoritaire luitenant-generaal Khama, vice-president en de zoon van de grondlegger van de onafhankelijkheid Sir Seretse Khama.

Namibië, 15 en 16 november 2004

De door president Nujoma gekozen opvolger Pohamba won meer dan 76 procent van de stemmen en zijn partij

SWAPO 75 procent. De klachten van de oppositiepartijen over onregelmatigheden tijdens de verkiezingen zijn gehonoreerd, maar hadden geen invloed op de uitslag. De oppositie is onderling sterk verdeeld.

Mozambique, 1 en 2 december 2004

Bij de presidentsverkiezingen won FRELIMO's Guebuza met meer dan 63 procent glansrijk van zijn tegenstander Dhlakama (van RENAMO). In de parlementsverkiezingen kreeg FRELIMO 62 procent en RENAMO bijna 30. Anders dan in voorgaande jaren, was de opkomst opvallend laag. Alleen FRELIMO (160 zetels) en de RENAMO-União Electoral, RENAMO's alliantie met kleinere partijen (90 zetels), zijn in het parlement vertegenwoordigd.

FOTO: WIEP BASSIE ©

FOTO: HANNEKE DE VRIES ©

3. Organisatie, personeel en beleid

NiZA is in de afgelopen twee jaar relatief snel gegroeid, zowel in de activiteiten in zuidelijk Afrika, Nederland en Europa, als in personeel. In het afgelopen jaar is het aantal medewerkers gegroeid tot 58. Een groot aantal van hen werkt in deeltijd. Door de personele groei is een verdergaande professionalisering van de organisatie noodzakelijk. In 2004 is hier veel aandacht aan besteed. Een positief gevolg daarvan is onder meer dat het ziekteverzuim opnieuw lager is dan het landelijk gemiddelde.

PROFESSIONALISERING

In 2004 heeft NiZA verder gewerkt aan de in 2003 in gang gezette professionalisering van het personeelsbeleid. Er zijn heldere procedures ontwikkeld met betrekking tot werving en selectie,

het inwerken van nieuwe medewerkers, scholing van medewerkers en de doorstroom. In verband met de toename van het aantal medewerkers, zijn de afdelingsmanagers meer betrokken bij het personeelsbeleid op hun afdeling. De volgende stap in de professionalisering is dat het personeelsbeleid, met name op het gebied van de ontwikkeling van medewerkers, beter afgestemd wordt op de langetermijnstrategie van NiZA.

MEER GEZAMENLIJKE SCHOLING

Naast individuele trainingen was er in 2004 opnieuw veel aandacht voor groepstrainingen van NiZA-medewerkers. De in 2003 gestarte groepstraining over de theorie en praktijk van ontwikkelings samenwerking liep nog door in 2004.

Daarnaast organiseerde NiZA elke maand een informatie- en

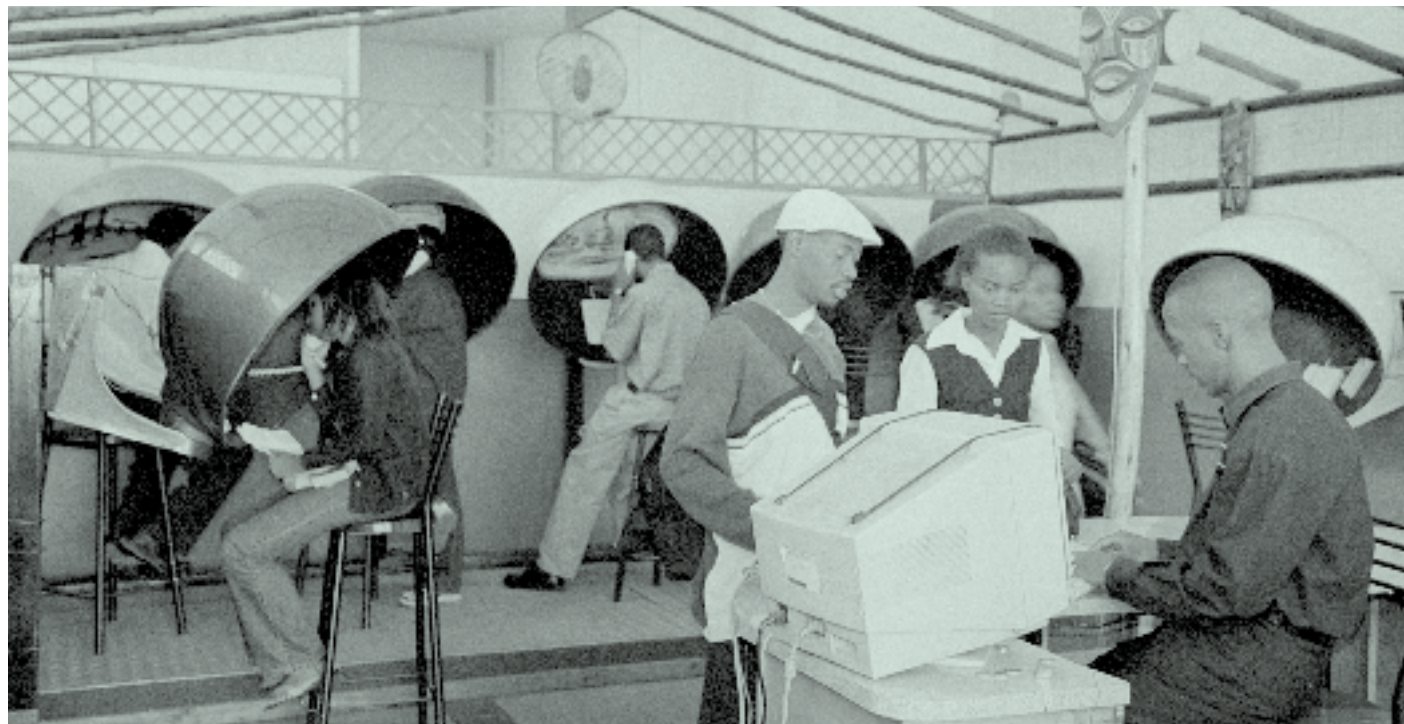

FOTO: CHRIS KIRCHHOFF ©

Belwinkel annex internetcafé in Bulawayo (Zimbabwe).

FOTO: GISELE WULFSOHN ©

Computerles op de Emmarantia Lagere School. Uit fototentoonstelling 'Moving in Time'.

discussiemiddag voor medewerkers. De bijeenkomsten werden ingeleid door een deskundige van buiten. Medewerkers van NiZA's eigen informatiecentrum BIDOOC verzorgden een informatiepakket voor de deelnemers. Ook verspreidt BIDOOC elke twee weken intern een informatieoverzicht met een selectie artikelen over zuidelijk Afrika uit de media.

Dit jaar hebben verschillende medewerkers van NiZA samen met medewerkers van partnerorganisaties in zuidelijk Afrika enkele trainingen gevolgd, vooral op het gebied van organisatieontwikkeling. NiZA is overtuigd van het nut van deze gezamenlijke trainingen en zal deze vorm van scholing vaker toepassen.

INVOERING BEOORDELINGSGESPREEKEN

De groei van de organisatie vereist consistente functieomschrijvingen en een daarop gebaseerd loongebouw. De nieuwe functieomschrijvingen zijn gericht op de competenties waarover de medewerker moet beschikken om zijn of haar werk te doen en de verwachte resultaten. In overleg met de ondernemingsraad worden deze verder ontwikkeld in 2005.

Naast functioneringsgesprekken zijn in 2004 voor het eerst beoordelingsgesprekken gevoerd. Er is veel aandacht besteed aan de invoering van beoordelingsgesprekken in de organisatie bijvoorbeeld door training van de afdelingsmanagers.

LAAG ZIEKTEVERZUIM

NiZA heeft zich flink ingezet om het ziekteverzuim laag te houden. Het verzuim is weliswaar gestegen naar 4,2 procent maar is nog steeds laag vergeleken bij het landelijk gemiddelde.

Er is voortdurend aandacht voor werkdruk, ergonomische omstandigheden van de werkplekken, maar ook de wijze van leidinggeven van de managers. Bij (dreigend) ziekteverzuim hebben personeelszaken en de afdelingsmanagers en de arbo-arts regelmatig overleg. Ieder jaar kunnen alle NiZA-medewerkers op het kantoor een anti-RSI-training volgen.

BELEIDSCYCLUS

NiZA hanteert een gestructureerde beleidscyclus om beleid te ontwikkelen, te monitoren en te evalueren. Via het Management

Informatie Systeem houden managers en directie de voortgang en knelpunten bij. Tijdens regelmatig overleg tussen directie en managers wordt zonodig besloten de aanpak of strategie aan te passen, of worden plannings en doelen bijgesteld. De financiële afdeling levert hiervoor maand- en kwartaaloverzichten.

PERSONEELSVERTEGENWOORDIGING

De personeelsvertegenwoordiging (PVT) van NiZA bestaat in 2004 uit vijf gekozen leden. Zij adviseren directie en personeelszaken op het gebied van personeelsbeleid, organisatieontwikkeling en arbozaken.

De PVT heeft zich in 2004 vooral ingezet voor de zorgvuldige invoering van een nieuw functie- en loonsysteem (zie boven). Op initiatief van de PVT is de directie gevraagd om het personeel extra uitleg te geven over de geplande veranderingen. Daarnaast heeft de personeelsvertegenwoordiging advies gegeven over het nieuwe personeelsbeleidsplan, de nieuwe reiskostenvergoeding voor dienstreizen, en de kinderopvangregeling.

Omdat het aantal medewerkers is gestegen tot boven de vijftig heeft de PVT zich in 2004 voorbereid op de instelling van een ondernemingsraad, met meer bevoegdheden.

Tot slot organiseerde de PVT de jaarlijkse personeelsdag. Een speurtocht door Amsterdam voerde de medewerkers langs historische hoogtepunten van de antiapartheidsstrijd.

4. Samenwerking

FOTO: BRENTON GEACH © (UIT FOTOTENTOONSTELLING 'MOVING IN TIME')

Inleiding

Sinds enkele jaren onderhoudt NiZA een speciale relatie met twee organisaties die in het kantoor van NiZA zijn gehuisvest. Over en weer wordt maximaal gebruik gemaakt van elkaars deskundigheid en contacten. Het betreft hier:

- SANPAD (South Africa – Netherlands Research Programme on Alternatives in Development), een samenwerkingsverband tussen Zuid-Afrikaanse en Nederlandse universiteiten;
- ZimbabweWatch, een samenwerkingsverband van Nederlandse maatschappelijke organisaties die zich inspinnen voor democratisering in Zimbabwe.

SANPAD heeft in 2004 dertien academische onderzoeksprojecten gefinancierd. Alle onderzoekers zijn ondersteund via conferenties en cursussen. Inmiddels zijn veertig projecten succesvol afgerond.

In 2004 heeft Zimbabwe Watch een sterke lobby gevoerd om Zimbabwe op de internationale agenda te houden. Ook is veel tijd geïnvesteerd om groepen binnen en buiten het land te bundelen in hun strijd tegen mensenrechtenschendingen en de repressie door de regering-Mugabe.

SANPAD

Het South Africa-Netherlands Research Programme on Alternatives in Development (SANPAD) is een programma dat hoogwaardig onderzoek van Zuid-Afrikaanse wetenschappers stimuleert. SANPAD wil vooral wetenschappelijk onderzoek van Zuid-Afrikanen uit achtergestelde bevolkingsgroepen bevorderen. Deze kregen tijdens de apartheid nauwelijks een kans in de door blanken gedomineerde wetenschappelijke wereld in Zuid-Afrika. De Zuid-Afrikaanse wetenschappers werken in hun onderzoek samen met collega's op een van de Nederlandse universiteiten.

Het Nederlandse ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking financiert SANPAD sinds 1997. Het Nederlandse secretariaat is

Vakbondsleden over het ANC

Het ANC en de vakbondskoepel COSATU waren jarenlang elkaars trouwste partners in de strijd tegen de apartheid in Zuid-Afrika. Hoe is die relatie nu, sinds het ANC aan de macht is? Met steun van SANPAD deed een academisch team uit Zuid-Afrika en Nederland in het verkiezingsjaar 2004 onderzoek naar de mening van de COSATU-achterban over de ANC-regering, de parlementaire democratie, de economische koers en de verhouding tussen overheid, werkgevers en werknemers.

Uit de voorlopige onderzoeksresultaten bleek dat het ANC in 2004 nog wel kan rekenen op de stem van de vakbondsleden, maar dat de ontevredenheid over de werkloosheid en de aidsproblematiek groot is. Ondanks dat accepteert het overgrote deel van de leden het politieke en economische stelsel (liberale democratie en kapitalisme), wat volgens de onderzoekers aantoont dat de democratie in Zuid-Afrika stabiliseert.

Het onderzoek kreeg veel aandacht in de Zuid-Afrikaanse media.

Zimbabwe Watch

gehuisvest bij NiZA. Sinds 2003 is het financiële beheer ondergebracht bij het SANPAD-secretariaat in Zuid-Afrika.

ONDERZOEK IN 2004

Dit jaar zijn dertien onderzoeksvoorstellen goedgekeurd. Dit brengt het totale aantal onderzoeken dat SANPAD steunt op 110. Inmiddels zijn veertig onderzoeksprojecten succesvol afgerond. Daarnaast zijn acht *pre-proposal workshops* gesubsidieerd waarin onderzoekers steun krijgen om hun onderzoeksvoorstel te formuleren.

Ook hebben 28 junioronderzoekers van SANPAD-projecten de cursus onderzoeksmethodologie gevolgd, die het programma jaarlijks organiseert. Deze cursus van zeven weken helpt hen bij hun promotie-onderzoek.

Tot slot heeft SANPAD dit jaar voor het eerst een aantal bijeenkomsten georganiseerd voor SANPAD-onderzoekers over projectmanagement, supervisie en de verspreiding van wetenschappelijke onderzoeksresultaten.

SANPAD financiert onderzoek over de volgende onderwerpen:

- Nieuwe benaderingen van economische ontwikkeling;
- Sociale ontwikkeling en kwaliteit van leven;
- Natuurlijke hulpbronnen en het beheer ervan;
- Democratie, overheid en samenleving;
- Cultuur, identiteit en samenleving;
- Armoedebestrijding.

Alle onderzoeksprojecten moeten maatschappelijk relevant zijn en bij voorkeur gericht zijn op beleidsbeïnvloeding. SANPAD plaatst de jaarlijkse oproep voor het indienen van onderzoeksvoorstellen in de grote Zuid-Afrikaanse kranten en op de website van het Zuid-Afrikaanse secretariaat van SANPAD.

www.niza.nl/sanpad

Net als in voorgaande jaren blijft de situatie in Zimbabwe verslechteren. Vooral het maatschappelijk middenveld krijgt de klappen. Restrictieve wetgeving heeft de slagkracht van lokale organisaties ernstig bedreigd. Geweld en intimidatie, vooral jegens vrouwen, blijft bestaan en de politieke vrijheden zijn in 2004 verder ingeperkt. Zimbabwe Watch heeft dan ook in 2004 zijn activiteiten voortgezet.

Zimbabwe Watch is een samenwerkingsverband van negen Nederlandse organisaties die samenwerken met partnerorganisaties in Zimbabwe. Zimbabwe Watch wil, in samenwerking met Zimbabweaanse organisaties, bijdragen aan de totstandkoming van een democratisch Zimbabwe dat internationale mensenrechtenverdragen respecteert. De leden van Zimbabwe Watch voeren gezamenlijk lobby op Nederlands, Europees en internationaal niveau en houden elkaar op de hoogte van partnerprojecten en ontwikkelingen in Zimbabwe.

NiZA is vanaf het begin in 2001 een van de motoren geweest achter het samenwerkingsverband en huisvest de coördinator.

LOBBY, LOBBY, LOBBY

In 2004 heeft Zimbabwe Watch opnieuw intensief lobby gevoerd om Zimbabwe op de internationale agenda te houden. In samen-

Protest tegen een nieuwe wet die het werk van mensenrechtenactivisten praktisch onmogelijk maakt.

FOTO: AP ©

Doelstellingen van Zimbabwe Watch

Zimbabwe Watch wil bijdragen aan de totstandkoming van een democratisch Zimbabwe. De doelstellingen zijn:

- Zimbabwe moet terug naar een rechtstaat;
- Het recht op de vrijheid van meningsuiting moet worden gewaarborgd;
- Het politieke geweld moet stoppen;
- De voedselhulp moet toegankelijk worden voor iedereen, ongeacht politieke voorkeur;
- Alle partijen moeten eerlijke en vrije verkiezingen in 2005 mogelijk maken;
- Er moeten alternatieven ontwikkeld worden voor Zimbabwe.

Zimbabwe Watch probeert dit te verwezenlijken in samenwerking met Zimbabwaanse organisaties.

werking met Zimbabwaanse organisaties heeft Zimbabwe Watch de schrijnende mensenrechtensituatie onder de aandacht gebracht bij de EU, de Afrikaanse Mensenrechtencommissie en bij verschillende afzonderlijke staten in Europa en Afrika. De EU heeft – onder meer door druk van Zimbabwe Watch – een resolutie ingediend bij de VN-mensenrechtencommissie, die echter niet is aangenomen.

Verschillende Zimbabwaanse lobbyorganisaties hebben – dankzij Zimbabwe Watch – hun lobbyactiviteiten gebundeld. Door hun gezamenlijke inspanningen heeft de Afrikaanse Unie een rapport over de mensenrechtensituatie in Zimbabwe aangenomen. De Zimbabwaanse regering had eerder geprobeerd dit rapport tegen te houden.

In maart heeft Zimbabwe Watch een unieke conferentie georganiseerd. Verschillende Zimbabwaanse maatschappelijke organisaties zoals kerken, vakbonden en mensenrechtenorganisaties kwamen

ZIMBABWE WATCH

in Nederland bij elkaar om in een open en veilige sfeer over de situatie in Zimbabwe te praten. Voorheen bestonden er veel spanningen tussen de verschillende organisaties en werd er niet samengewerkt. Tijdens de conferentie maakte wantrouwen plaats voor wederzijds vertrouwen en werden afspraken gemaakt over informatie-uitwisseling en samenwerking.

VERKIEZINGEN

In maart 2005 vonden er parlementaire verkiezingen plaats in Zimbabwe, onder toezien oog van weinig geloofwaardige waarnemers uit onder meer China, Iran en Noord-Korea. De EU was niet uitgenodigd om als waarnemer op te treden. Zimbabwe Watch is al in 2004 actief op zoek gegaan naar andere mogelijkheden voor verkiezingswaarneming, bijvoorbeeld via de kerken. Het jaar 2004 werd gekenmerkt door veel geweld, intimidatie en weinig mogelijkheden voor oppositiepartijen om campagne te voeren. Zimbabwe Watch drong er daarom bij de EU op aan om de verkiezingen al vooraf als onvrij en oneerlijk te veroordelen.

BURGERLIJKE ONGEHOORZAAMHEID

Zimbabwaanse maatschappelijke organisaties hebben steeds minder bewegingsvrijheid, onder meer door de ngo-wet die buitenlandse financiering voor niet-gouvernementele organisaties (ngo) onmogelijk maakt. Om uit die impasse te breken is Zimbabwe Watch in 2004 op zoek gegaan naar organisaties die zich op een alternatieve manier inzetten voor een democratischer Zimbabwe. Dit zijn organisaties en bewegingen die bijvoorbeeld via ludieke en prikkelende acties de Zimbabwaanse burgers willen informeren en activeren. Omdat zij niet als ngo geregistreerd staan of geen vast kantooradres hebben, zijn zij minder gevoelig voor de anti-ngo-wetten.

www.zimbabwewatch.org

5. Financieel verslag

Financiële verantwoording

NiZA kijkt met tevredenheid terug op de financiële situatie in 2004. NiZA heeft vorig jaar een recordbedrag besteed aan haar doelstellingen. De ruim zeven miljoen euro kwam voor het overgrote deel ten goede aan steun aan partners en projecten in zuidelijk Afrika. De stijging van de bestedingen met bijna 43 procent is veroorzaakt door de start van twee nieuwe programma's en door een nog doelmatiger samenwerking tussen NiZA en de partners.

De financiële situatie van NiZA is nog steeds goed. NiZA heeft tot 2006 de beschikking over een vierjarige instellingssubsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Daarnaast weet NiZA zich verzekerd van belangrijke subsidies van PSO voor de financiering van partners in zuidelijk Afrika.

De groeiende organisatie brengt echter grotere financiële risico's met zich mee. Daarom heeft NiZA dit jaar het vermogensbeleid al aangepast en zal er een grotere continuïteitsreserve worden aangelegd.

TOELICHTING FINANCIËLE SITUATIE

Een belangrijke doelstelling van het financieel beleid in 2004 was de volledige besteding van de financiële ruimte ten behoeve van NiZA's partners en projecten in zuidelijk Afrika. NiZA is hierin geslaagd en heeft de geplande € 4.565.306 in zijn geheel kunnen besteden. Mede hierdoor heeft NiZA vorig jaar een recordbedrag besteed aan haar doelstellingen, te weten: steun voor democratisering in het Zuiden en voorlichting en draagvlakversterking in het Noorden. Het totaal bestede bedrag (€ 7.741.156) is ruim 2,3 miljoen euro hoger dan vorig jaar.

Dit alles is mogelijk gemaakt door een hogere bijdrage van een van NiZA's belangrijkste donoren, PSO, en door de instellingssubsidie van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

NiZA heeft vorig jaar een klein negatief bedrijfsresultaat geboekt van € 9.709. Het eigen vermogen neemt hierdoor af. Uit het fonds activa bedrijfsvoering, waarin de waardering van activa is opgenomen, wordt € 36.290 onttrokken. Omdat deze onttrekking groter is dan het tekort op de bedrijfsvoering, neemt NiZA's vrij besteedbaar vermogen toe met € 26.581. Het vrij besteedbaar vermogen bedraagt per 31 december 2004 € 694.471. Deze ontwikkeling is conform beleid.

De inkomsten uit fondsenwerving zijn tegengevallen. Ondanks extra inspanningen zijn deze inkomsten opnieuw gedaald.

TOELICHTING OP DE INKOMSTEN

De inkomsten van NiZA komen voort uit fondswerving, subsidies van overheden en anderen, en overige inkomsten.

Fondswerving

In 2004 heeft NiZA € 434.566 aan giften ontvangen. Dat is minder dan de geraamde € 520.000 en vijf procent minder dan vorig jaar. Ondanks extra investeringen is de dalende trend sinds 1994 dus niet gekeerd. Volgend jaar zal NiZA nog meer dan voorheen bekijken bij welke eigen activiteiten er fondswervende mogelijkheden zijn.

De kosten van NiZA's fondswerving bedragen € 108.354. In 2003 was dit nog € 99.180. De toename van € 9.174 is vooral veroorzaakt door hogere uitvoeringskosten. De fondswervingskosten zijn nu 24,93 procent ten opzichte van de inkomsten. Rekening houdend met de gedaalde inkomsten, beschouwt NiZA dit niet als een slecht resultaat. Bovendien hebben tussentijdse bezuinigingen ervoor gezorgd dat onze fondswervingskosten niet boven de door het Centraal Bureau voor Fondswerving (CBF) vastgestelde grens van 25 procent zijn uitgekomen.

Subsidies overheden en anderen

NiZA geeft financiële steun aan ruim honderd organisaties, binnen vier zogenoemde sectorplannen: Media, Mensenrechten, NePAD en PPP (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in de grondstoffenindustrie). Deze laatste twee worden in dit jaarverslag gezamenlijk als het Economieprogramma aangeduid.

In 2004 heeft NiZA voor deze programma's en andere projecten in zuidelijk Afrika € 4.565.306 aan subsidie ontvangen. Dit is € 213.438 meer dan begroot. De sectorplannen ontvingen gezamenlijk € 3.916.353. Dit is € 166.353 meer dan begroot. Dit komt vooral door hogere subsidies van PSO voor het Media-sectorplan en het NePAD-sectorplan. Andere projecten waarvoor NiZA werd gesubsidieerd zijn onder meer SANPAD, Zimbabwe Watch, de Stedenband Amsterdam-Beira, en het jongste programma over verkiezingen, PEPSA.

Het werkveld van NiZA ligt niet alleen in zuidelijk Afrika. In Nederland zet NiZA zich in voor voorlichting over de regio en voor draagvlakversterking voor ontwikkelingssamenwerking. Voor deze activiteiten heeft NiZA in 2004 € 380.293 aan subsidies ontvangen. Dit is minder dan begroot. Dit komt omdat een voorlichtings-subsidie van de EU niet is toegekend.

Tot slot heeft NiZA in 2003 een instellingsubsidie voor vier jaar ontvangen van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De totale subsidie bedraagt negen miljoen euro voor 2003 tot en met 2006. In 2004 is hiervan € 2.106.000 besteed. Overigens neemt ieder jaar de jaarlijkse toekenning toe, rekening houdend met de groei van de organisatie en de daarmee gepaard gaande kostenstijgingen.

FOTO: MARGRIT COPPE ©

Overige inkomsten

Onder de overige inkomsten vallen de rente-inkomsten, de resultaten van de beleggingen en de inkomsten van het magazine *Zuidelijk Afrika*.

Rente en waardeverandering beleggingen

In 2004 ontving NiZA € 85.057 aan rente en waardeverandering van de beleggingen, € 5.057 meer dan begroot. De rente-inkomsten kwamen uit op € 21.109 en de waardeverandering van NiZA's beleggingen op € 63.948. NiZA heeft een deel van de liquide middelen belegd in ASN-beleggingsfondsen. Het dividend hiervan is meegeteld bij de rente-inkomsten.

Magazine Zuidelijk Afrika

NiZA geeft sinds 1997 het kwartaalmagazine *Zuidelijk Afrika* uit. In 2004 zijn de inkomsten met € 20.361 gedaald. Dit komt vooral omdat *Zuidelijk Afrika* is gestopt met de productie van specials, die werden gefinancierd door derden. In 2004 is een nieuwe wervingscampagne gestart, maar deze heeft nog niet de gewenste vruchten afgeworpen. De financiële situatie van het magazine is zeer zorgelijk. In 2005 beslist NiZA of het magazine wordt behouden, en zo ja, in welke (levensvatbare) vorm.

Overige opbrengsten

De overige opbrengsten zijn uitgekomen op € 48.966 terwijl hiervoor € 66.000 was begroot. De lagere opbrengst is voornamelijk veroorzaakt door enkele kleine onvoorziene lasten, die met de overige baten zijn verrekend.

TOELICHTING OP DE BESTEDINGEN

In 2004 heeft NiZA een enorme financiële stap vooruit gezet. NiZA heeft € 7.741.156 besteed aan haar doelstellingen. Dit is 2,3 miljoen euro meer dan vorig jaar, een stijging van bijna 43 procent. De toegenomen bestedingen zijn hoofdzakelijk gerealiseerd door de sectorplannen Media en NePAD. Volledige besteding van het beschikbare geld voor de sectorplannen was een belangrijk speerpunt van NiZA's financiële beleid in 2004. Voor het eerst is NiZA hierin dus geslaagd. In 2004 zijn twee nieuwe sectorplannen van start gegaan zoals gepland.

Tevens is de doelmatigheid van de programma's en afstemming met de partnerorganisaties sterk verbeterd. Deze positieve ontwikkelingen vertalen zich direct in de toegenomen bestedingen.

De uitvoeringskosten voor de sectorplannen zijn iets gestegen, maar dit ligt in lijn met de normale jaarlijkse kostenstijgingen. Bij de betrokken programma-afdelingen zijn in personele zin ook nauwelijks uitbreidingen geweest. Dit betekent dat de verhouding tussen projectbestedingen tegenover uitvoeringskosten zich positief heeft ontwikkeld.

Op het gebied van voorlichting en bewustmaking heeft NiZA € 1.734.873 besteed. Dit is € 497.237 meer dan vorig jaar. De gestegen bestedingen zijn veroorzaakt door de groei van het aantal activiteiten en de daaraan verbonden uitvoeringskosten. Zoals gepland heeft NiZA dit jaar extra geïnvesteerd in kennis en beleid, in lobbyactiviteiten, in het documentatiecentrum BIDOC en de website. Dit ligt in lijn met de keuze om NiZA te ontwikkelen als kennismakelaar en lobby- en netwerkorganisatie. Dit soort activiteiten heeft relatief hoge uitvoeringskosten, omdat de werkzaamheden erg arbeidsintensief zijn.

VRIJ BESTEEDBAAR VERMOGEN

Per 31 december 2004 bedraagt NiZA's vrij besteedbaar vermogen € 694.471. Dit is, zoals gepland, € 26.581 hoger dan vorig jaar.

NiZA heeft ervoor gekozen om haar vrij besteedbaar vermogen vooral te gebruiken als buffer voor financiële tegenvallers. Omdat NiZA groeit, neemt het financiële risico ook toe. Dit betekent dat het eigen vermogen ook moet toenemen.

In 2004 heeft de brancheorganisatie van erkende goede doelen VFI, de Richtlijn Reserves Goede Doelen vastgesteld. Deze richtlijn geeft aan hoe goededoelenorganisaties moeten omgaan met het geld dat zij in reserve houden. Het Centraal Bureau voor Fondswerving, waarbij NiZA is aangesloten, heeft de nieuwe richtlijn overgenomen.

In verband hiermee zal NiZA een risico-analyse uitvoeren om de gewenste hoogte van NiZA's continuïteitsreserve te bepalen. De huidige omvang van het eigen vermogen lijkt met 27 procent te laag in verhouding tot de omvang van de organisatie. Op grond

van de risico-analyse bepaalt NiZA's bestuur de nieuwe omvang van de continuïteitsreserve.

Beleggingsbeleid en vermogensrisico's

NiZA heeft in 2004 een conservatief beleggingsbeleid gevoerd. Halverwege 2003 heeft NiZA participaties gekocht in het aandelenfonds en het obligatiefonds van de ASN-bank. Dit leverde in 2004 een positief rendement op van € 63.948. NiZA beschouwt het risico van haar beleggingen voor het eigen vermogen als klein. Obligaties worden algemeen als een veilige belegging beschouwd en het aandelenfonds van de ASN-bank lift mee op de aantrekkende beurzen. Als desondanks de beursontwikkelingen tegenvallen, kan NiZA haar participaties in het aandelenfonds weer omzetten in liquide middelen.

De bovenstaande verkorte financiële verantwoording over 2004 is ontleend aan de jaarrekening 2004. Deze is gratis te bestellen bij NiZA. Op de volgende pagina's worden de balans, de staat van baten en lasten 2004 en de begroting voor 2005 gepresenteerd.

Balans per 31 december 2004

Bedragen in euro's.

Activa

Materiele vaste activa bedrijfsvoering

– bedrijfsmiddelen

111.631

147.921

Beleggingen

1.053.623

996.665

Vorderingen

1.151.033

857.264

Liquide middelen

633.305

792.213

1.784.338

1.649.477

Totaal

2.949.592

2.794.063

Passiva

Eigen vermogen:

– vrij besteedbaar vermogen

694.471

667.890

– vastgelegd vermogen

• fonds activa bedrijfsvoering

111.631

147.921

806.102

815.811

Schulden:

– op lange termijn

7.261

10.891

– op korte termijn

2.136.229

1.967.361

2.143.490

1.978.252

Totaal

2.949.592

2.794.063

Staat van baten en lasten 2004

Bedragen in euro's.

Baten

Baten uit eigen fondswerving:

- mailingacties
- contributies, donaties, giften en schenkingen
- nalatenschappen

Kosten eigen fondswerving

- verwervingskosten
- uitvoeringskosten

(in % van baten uit eigen fondsenwerving)

Totaal eigen fondsenwerving

Beschikbaar uit fondsenwerving

Subsidies overheden en anderen

Resultaat beleggingen

Overige baten

Totaal beschikbaar voor doelstelling

	Werkelijk 2004	Begroting 2004	Werkelijk 2003
	177.805	260.000	201.618
	251.671	260.000	255.653
	5.090	-	2.104
	434.566	520.000	459.375
	52.314	60.000	58.380
	56.040	59.740	40.800
	108.354	119.740	99.180
	24,93	23,03	21,59
	326.212	400.260	360.194
	326.212	400.260	360.194
	7.225.627	6.924.965	4.843.885
	63.948	-	(2.345)
	115.660	218.000	224.980
	7.731.447	7.543.225	5.426.715

Getallen tussen haakjes zijn negatieve bedragen.

Vervolg op pagina 50.

Staat van baten en lasten 2004 (vervolg)

Bedragen in euro's.

Bestedingen

Besteed aan doelstelling

Voorlichting en bewustmaking:

- eigen activiteiten
- uitvoeringskosten

Structurele hulp:

- verstrekte steun / subsidies
- eigen projecten
- uitvoeringskosten Nederland

Totaal besteed aan doelstelling

Overschot / tekort

Overschot toegevoegd / onttrokken aan:

- vrij besteedbaar vermogen NiZA
- fonds activa bedrijfsvoering

	Werkelijk 2004	Begroting 2004	Werkelijk 2003
	627.475	480.000	493.062
	<u>1.107.399</u>	<u>971.601</u>	<u>744.636</u>
	<u>1.734.874</u>	<u>1.451.601</u>	<u>1.237.698</u>
	4.565.306	4.351.868	2.598.230
	216.318	418.864	396.028
	<u>1.224.658</u>	<u>1.320.634</u>	<u>1.192.111</u>
	<u>6.006.282</u>	<u>6.091.366</u>	<u>4.186.369</u>
	<u>7.741.156</u>	<u>7.542.967</u>	<u>5.424.067</u>
	<u>(9.709)</u>	<u>258</u>	<u>2.648</u>
	26.581	258	(96.719)
	<u>(36.290)</u>	<u>-</u>	<u>99.367</u>
	<u>(9.709)</u>	<u>258</u>	<u>2.648</u>

Getallen tussen haakjes zijn negatieve bedragen.

ACCOUNTANTSVERKLARING

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen verkorte financiële verantwoording, zoals weergegeven in hoofdstuk 5, van Stichting Nederlands Instituut voor Zuidelijk Afrika te Amsterdam over 2004 gecontroleerd. Deze verkorte financiële verantwoording is ontleend aan de door ons gecontroleerde jaarrekening 2004 van Stichting Nederlands Instituut voor Zuidelijk Afrika. Bij die jaarrekening hebben wij op 17 mei 2005 een goedkeurende accountantsverklaring verstrekt.

De verkorte financiële verantwoording is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de verkorte financiële verantwoording te verstrekken.

Wij zijn van oordeel dat de verkorte financiële verantwoording op alle van materieel belang zijnde aspecten in overeenstemming is met de jaarrekening waaraan deze is ontleend.

Voor het inzicht dat vereist is voor een verantwoorde oordeelsvorming omtrent de financiële positie en de resultaten van de stichting en voor een toereikend inzicht in de reikwijdte van onze controle dient de verkorte financiële verantwoording te worden gelezen in samenhang met de volledige jaarrekening waaraan deze is ontleend, alsmede met de door ons daarbij op 17 mei 2005 verstrekte goedkeurende accountantsverklaring.

Amsterdam, 17 mei 2005

Dubois & Co. Registeraccountants

M. Karman

Begroting NiZA 2005

Bedragen in euro's.

Baten

Baten uit eigen fondswerving:

- mailingacties
- contributies, donaties, giften en schenkingen
- nalatenschappen

Kosten eigen fondswerving:

- verwervingskosten
- uitvoeringskosten

(in % van baten uit eigen fondsenwerving)

Netto baten

Totaal eigen fondsenwerving

Beschikbaar uit fondsenwerving

Subsidies overheden en anderen

Resultaat beleggingen

Overige baten

Totaal beschikbaar voor doelstelling

	Begroting 2005	Jaarrekening 2004	Begroting 2004
	150.000	177.805	260.000
	300.000	251.671	260.000
	7.500	5.090	-
	457.500	434.566	520.000
	51.000	52.314	60.000
	35.425	56.040	59.740
	86.425	108.354	119.740
	18,89	24,93	23,03
	371.075	326.212	400.260
	371.075	326.212	400.260
	371.075	326.212	400.260
	8.448.723	7.225.627	6.924.965
	-	63.948	-
	66.000	115.660	218.000
	8.885.798	7.731.447	7.543.225

Begroting NiZA 2005

Bedragen in euro's.

Bestedingen

Besteed aan doelstelling

Voorlichting en bewustmaking

- eigen activiteiten
- uitvoeringskosten

Structurele hulp

- verstrekte hulp / subsidies
- eigen projecten
- uitvoeringskosten Nederland

Totaal besteed aan doelstelling

Overschot / tekort

Overschot toegevoegd / onttrokken aan:

- vrij besteedbaar vermogen NiZA
- fonds activa bedrijfsvoering

	Begroting 2005	Jaarrekening 2004	Begroting 2004
	524.000	627.475	480.000
	<u>1.138.437</u>	<u>1.107.399</u>	<u>971.601</u>
	<u>1.662.437</u>	<u>1.734.874</u>	<u>1.451.601</u>
	5.338.550	4.565.306	4.351.868
	298.588	216.318	418.864
	<u>1.585.278</u>	<u>1.224.658</u>	<u>1.320.634</u>
	<u>7.222.416</u>	<u>6.006.282</u>	<u>6.091.366</u>
	<u>8.884.853</u>	<u>7.741.156</u>	<u>7.542.967</u>
	<u>945</u>	<u>(9.709)</u>	<u>258</u>
	945	26.581	258
	<u>-</u>	<u>(36.290)</u>	<u>-</u>
	<u>945</u>	<u>(9.709)</u>	<u>258</u>

Getallen tussen haakjes zijn negatieve bedragen.

Bijlagen

FOTO: JODI BIEBER © (UIT FOTODIENSTELLING 'MOVING IN TIME')

Externe relaties

Bij NiZA zijn de volgende campagnes en samenwerkingsverbanden gehuisvest:

- Fatal Transactions (nationale en internationale campagne);
- SANPAD (South Africa – Netherlands Research Programme on Alternatives in Development);
- Zimbabwe Watch.

NiZA neemt verder deel aan:

Directie

- British Angola Forum (adviesraad);
- Overleg van TMF-organisaties (TMF-Stuurgroep en TMF-Platform. De Stuurgroep is betrokken bij overleg met het ministerie van Buitenlandse Zaken over het nieuwe beleidskader 'Medefinancieringsstelsel');
- Partos (branche-organisatie particuliere ontwikkelingsorganisaties);
- PSO (vereniging en werkgroepen);
- Zuid-Noord Federatie (opgeheven eind 2004).

Programma Economie

- European Network for Debt and Development (Eurodad);
- Grote Meren Platform;
- Jubilee Nederland;
- Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Platform;
- OESO-Watch;
- Publish What You Pay-campagne.

Programma Media en Vrijheid van Meningsuiting

- PSO (werkgroep jongeren);
- Southern African Media Funders' Forum (voorzitter).

Programma Mensenrechten en Vredesopbouw

- Breed Mensenrechten Overleg (overleg van ngo's, beleidsmakers en academici);
- Regulier Overleg Conflictpreventie (overleg van ngo's, beleidsmakers en academici).

Overig

- Archiefcommissie Nederland - Zuidelijk Afrika;
- Extreme Dictaturen Campagne (vanuit Zimbabwe Watch);
- Facilitair Initiatief Amsterdam;
- Lusofoon Afrika Overleg;
- NGO-EU Netwerk van Concord (NGO Confederation for Relief and Development);
- Platform Millenniumdoelen;
- Voorbereidingswerkgroep voor Nederlands EU-voorzitterschap in 2004.

Publicaties

In 2004 heeft NiZA de volgende publicaties uitgegeven:

Reguliere publicaties

- *Jaarverslag 2003*: overzicht van activiteiten en resultaten van NiZA in 2003;
- *NiZA Informatie*: kwartaaluitgave voor donateurs en relaties;
- *Zuidelijk Afrika*: kwartaalmagazine over de regio, samengesteld door een onafhankelijke redactie en uitgegeven door NiZA.

BIDOC-dossiers

- *Press freedom in Southern Africa* (BIDOC - dossier 7, 2e druk) 104 p.; € 5;
- *Annotated bibliography on the TRC in South Africa* (BIDOC - dossier 6) 121 p.; € 5.

Programma Economie

- *Globalisation and Sub-saharan Africa*. (TNI, XminY, Both Ends en NiZA, 2004) 68 p.; gratis;
- *Business in conflict areas: the need for a European policy*, Schure, Jolien ed.; (Amnesty International, IRENE, NiZA en Pax Christi, 2004) 23 p.; gratis;
- *Forget about oil. Report of the seminar 'A reconstrução de Angola'* (NiZA, 2004) 12 p.; gratis. (ook in het Portugees gepubliceerd).

Fatal Transactions

- *Fatal Transactions Nieuwsbrief*: tweemaandelijks e-mail-nieuwsbrief;
- *The Kimberley Process Certification Scheme one year ahead. State of affairs in the EU* (Fatal Transactions, NiZA en SOMO, 2004) 10 p.; gratis;
- *Juweliers ondervraagd: hoe schoon zijn uw diamanten?* (Fatal Transactions, 2004), 18 p.; gratis (ook in het Engels gepubliceerd);
- *The EU and the Kimberley Process: is the Kimberley Process an example for Corporate Social Responsibility?* Hund, Kirsten; (NiZA en Fatal Transactions, 2004) 4 p.; gratis.

Programma Media en Vrijheid van Meningsuiting

- *MediaNews*: digitale nieuwsbrief (per kwartaal);
- *ICTs for Democracy. Media and post-war reconstruction of Angola*, Armstrong, Chris (NiZA, 2004) 63 p.; € 9;
- *Techno-hype or Info-hope? Southern African civil society tackles the World Summit on the Information Society*, Armstrong, Chris (NiZA, 2004) 89 p.; € 5;
- *No Fruits without Roots - community views on local governance* (ACPD, 2004); *
- *Follow the river and you will reach the sea - community views on 'communication'* (ACPD, 2004); *
- *Regenerating: Towards a new strategy of community education and communication* (ACPD en CIVNET, 2004); *

- *Púngù*: nieuwsbrief in Beira en omgeving van ASSERCO en AJIS; *
- *Seeing/being seen: a travelogue in journalism*, van den Akker, Peter en Gwen Ansell (ed.) (NiZA en IAJ, 2004) 50 p., gratis.

Programma Mensenrechten en Vredesopbouw

- *E-mailnieuwsbrief voor partners van het Mensenrechten-programma* (per kwartaal);
- *Verkiezingen in Malawi. Over kiezersvoorlichting, waarnemers en 'verdwenen' stembiljetten*, Bassie, Wiep (NiZA, 2004) 31 p.; € 2,50;
- *Western Cape Anti-Crime Forum. 10 years of anti-crime* (WCACE, 2004) 10 p.; *
- *One man, one vote*: korte documentaire over verkiezingen (Scheef Idee, 2004);
- *Linking for Access to Justice: the role of paralegals in Southern Africa*: korte documentaire (Seipone productions, 2004).

MoçambiQactual

- *Mozambique: democratie, verkiezingen en maatschappelijk middenveld*, Doeleman, Elma (NiZA, 2004);
- *Angola and Mozambique: Democracy, Elections and Civil Society. Report of Expert Meeting, 30 September 2004*. Doeleman, Elma (NiZA, 2004).

ZimbabweWatch

- *I write as I please*, wekelijkse columns van Wilf Mbanga op www.niza.nl;
- *John Arnold Bredenkamp*, (Zimbabwe Watch, NiZA en Pax Christi, 2004) 50 p.; gratis.

Overige publicaties

- *Zuid-Afrika: een scriptie pakket voor leerlingen vanaf 10 jaar* (NiZA en CMO, 2004; 6e druk) 26p.; € 4,50;
- *Reactie NiZA op notitie 'Sterke mensen, zwakke staten'*, Sargentini, Judith (NiZA, 2004) 6p.; gratis.

* publicaties die met steun van NiZA mogelijk zijn gemaakt.

Het magazine *Zuidelijk Afrika* is in 2004 vernieuwd, met meer aandacht voor reizen en cultuur. Nog altijd vanuit de gedachte 'Afrika liefhebben zonder medelijden'. Neem een jaarabonnement voor € 20,65. www.niza.nl/magazine

Medewerkers

Bestuur

Coen Stork, *voorzitter*
Niels Feis, *penningmeester*
Frank Baas
Carolien van Dullemen
Willem van Manen (tot 30 augustus)
Ans Zwerver

Directie

Peter Hermes, *algemeen directeur*
Bob van der Winden, *programmadirecteur*
Meike de Goede, *directieassistent*
Anna Maria du Toit, *directieassistent* (tot 31 december)
Joseph Junior Seh, *directieassistent* (tot 19 november)

Programma Economie

Han Kooistra, *manager* (tot 30 juni)
Gerno Kwaks, *manager*
Reina Cadzand, *stagiaire Fatal Transactions*
Sihle Dube, *medewerker*
Kirsten Hund, *medewerker*
Carolyn Patandin, *programma-assistent*
Jolien Schure, *medewerker*
Elizabeth Wiebrens, *medewerker*
Bas Zwiers, *medewerker*

Programma Media en Vrijheid van Meningsuiting

Kim Brice, *manager*
Christa Bouwhuis, *programma-assistent*
Daphne Hafkamp, *trainee* (tot 31 december)
Fenneke Hulshoff Pol, *medewerker*
Christian Kuijstermans, *medewerker*
Astrid Schipper, *medewerker*
Ruth de Vries, *medewerker*

Programma Mensenrechten en Vredesopbouw

Maaïke Blom, *manager*
Karin van den Belt, *medewerker*
Esther Droppers, *medewerker, zwangerschapvervang*

Anneke Galama, *medewerker*
Michelle de Jongh, *programma-assistent*
Mariël van Kempen, *medewerker*
Heleen Pulles, *trainee*

Communicatie

Elke van den Hout, *manager*
Angeli Poulssen, *manager, zwangerschapvervang*
Nathalie Ankersmit, *communicatiemedewerker*
Berendien Bos, *redacteur*
Anton Coops, *webcoördinator*
Margreet Feenstra, *communicatiemedewerker* (tot 15 oktober)
Herlinde Gerrits, *communicatiemedewerker Fatal Transactions en Zimbabwe Watch*
Sanna Jansen, *communicatiemedewerker*
Antje Kakerissa, *administratief medewerker, zwangerschapvervang*
Gerda Kievit, *persvoorlichter, zwangerschapvervang* (tot 31 december)
Bart Luirink, *hoofdredacteur magazine Zuidelijk Afrika*
Angèle Mann, *fondswerver*
Karolien Nwosu-Dorgeloos, *administratief medewerker fondswerving*
Udo Sprang, *eindredacteur magazine Zuidelijk Afrika*
Hille Takken, *persvoorlichter*

BIDOC

Sietse Bosgra, *vrijwilliger*
Anton Dekker, *medewerker*
Gertjan Doleman, *medewerker*
Carlien Hillebrink, *vrijwilliger*
Peter Hoff, *vrijwilliger*
Kier Schuringa, *medewerker*

Beleid en lobby

Christine Brackmann, *medewerker*
Joke Hartmans, *medewerker*
Angeli Poulssen, *medewerker, zwangerschapvervang*
Judith Sargentini, *lobbyist*

Afkortingen

Financiën

Michaël Schwerzel, *controller*

Ineke Steetskamp, *boekhouder*

Mayra Vreden, *administratief medewerker*

Personeelszaken

Hanneke Timmer, *personeelsfunctionaris*

Secretariaat

Gerbina van den Hurk, *coördinator secretariaat*

Yvonne Bais, *vrijwilliger*

Danny van Heezik, *medewerker*

Adrie Leurink, *beheerder*

Annemiek Mion, *medewerker*

Christine Out, *receptionist*

Angola Werkgroep

Margriet Glazenborg, *vrijwilliger*

MoçambiQactual

Elma Doeleman, *coördinator*

SANPAD

Nelke van der Lans, *coördinator*

Colette Gerards, *programma-assistent*

Zimbabwe Watch

Wiep Bassie, *coördinator*

AABN	Anti Apartheid Beweging Nederland
ACP-landen	Landen (ex-koloniën) uit Afrika, het Caribische gebied en de Pacific
ANC	African National Congress, Zuid-Afrika
BIDOC	Bibliotheek, Informatie- en Documentatiecentrum
CHRR	Center for Human Rights and Rehabilitation, Malawi
COSATU	Congress of South African Trade Unions
DRC	Democratische Republiek Congo
EISA	Electoral Institute Southern Africa
Eurodad	European Network on Debt and Development
FRELIMO	Frente de Libertação de Moçambique
KZA	Komitee Zuidelijk Afrika
MISA	Media Institute of Southern Africa
MVO	Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
NCDO	Nederlandse Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling
NePAD	New Partnership for Africa's Development
ngo	Niet-gouvernementele organisatie
NiZA	Nederlands instituut voor Zuidelijk Afrika
OESO	Organisaties voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OSISA	Open Society Initiative for Southern Africa
PEPSA	Preconditions for Elections Programme Southern Africa
PPP	Peace, Principles and Participation
PSO	Personele Samenwerking Ontwikkelingslanden
PVT	Personeelsvertegenwoordiging van NiZA
RENAMO	Resistência Nacional Moçambicana
RSI	Repetitive Strain Injury
SADC	Southern African Development Community
SANPAD	South Africa - Netherlands Research Programme on Alternatives in Development
TMF	Thematische Medefinanciering

PHOTO: SIPHEWE SIBEKO © (UIT FOTOTENTOONSTELLING 'MOVING IN TIME')